



Štev. 9.

V Ljubljani, 10. maja 1888.

Letnik I.

Nasledstvo kmetij in narodnost.

I.

Avstrijska vlada je predložila državnemu zboru načrt o zakonu, ki bi določeval, kakó naj se deli dedščina ali nasledstvo kmetijskih posestev srednje velikosti. Ta zakon bi veljal za kmetije ali kmetiška posestva, ki imajo po jedno poslopje kot dom ali hišo (dvor), in katera so srednje veličine. Kakor bi določeval ta zakon, in kakor bi velevali v ta namen podeljeni deželni zakoni še posebe, takó bi se delila odslej dedščina teh kmetij srednje veličine. Deželni zakoni vsake dežele posebe bi določevali mejo veličinam takih posestev, da bi vedeli dediči in sodnije, do kam seza velikost teh posestev do največje in do najmanjše obsežnosti.

Posestev, ki so združena s fideikomisi ali enakimi velikimi posestvi, bi se zakon ne dotikal.

Ako prejde zapuščina lastnika jedne kmetije srednje veličine (jednega dvora) na več oseb, pripade kmetija ali dvor z gospodarskim pohištvo samo jedni osebi, prejemniku.

Vladna predloga je bila izročena državnoborskemu odseku, ki je pretresal določila tega zakona, in isti odsek je osnoval poročilo o svojem presojevanju. Odsek se vjema z najvažnejšimi načeli vladnega načrta. Odsek povdarja, da se kmetije slabšajo, in da naraščajo dolgovi na istih posestvih od leta do leta v povečani meri. Leta 1868. je bilo skupnega dolga v zemljiščnih knjigah v kmetijskih okrajih 1.501,241.378 gld., a leta 1884. ga je že bilo 2.089,878.024 gld.

Stroški za izterjavanje davkov, dražbe, dražbeni stroški, obkladanje zemljišč z dolgovi vsled dedščin in zapuščin so od leta 1868., od kar je uvedena svoboda deljenja zemljišč in zemljiščnih posestev, so se silno namnožili.

Odsek pripoznava hiranje kmetij, ali priznava tudi, da so krivi temu raznoteri vzroki, ter da se ne dá določiti, koliko bi bila provzročila svoboda deljenja kme-

tiških posestev. Odsek pa zasleduje, da so kmetije obubožale najbolj v onih deželah, kjer ni bilo od nekdaj nobenih določeb o deljenji zemljišč.

Odseku se zdi potrebno, da se ohrani srednji kmečki stan ne samo z gospodarskega, ampak tudi družbenega (socijalnega) in politiško-državnega stališča. On se vjema z vladno predlogo, ker se mu zdi, da je načrt v soglasji „zgodovinskega razvitja zemljiščnih razmer v naših deželah“; vjema se tudi z ozirom na skušnje in poskušnje drugih držav v tem pogledu, in ker se nadeja, da bi se razkosavanje zemljišč vsaj nekoliko zaprečilo, zlasti v slučajih, ko ni oporok ali se ni ravnati po oporokah pri nasledstvu. Odsek pa sam vidi, da bo zakon pomagal v najmanjšem številu slučajev, da bi se ne razkosavala zemljišča, ter pošteva ves načrt samo kot poskušnjo za nadaljnje korake na tem polji. Potem utemeljuje nekatere popravke in dostavke vladnega načrta.

Konečno je odsek zato, da se načrt, po njem popravljen, potrdi, in je naposled za naslednje resolucije: a) C. kr. vlada se pozivlje, da vlada premišljuje vprašanje in o tem sporoči državnemu zboru, ali in kakó bi se dovolilo pospeševanje razkosavanja (parcelovanje) latifundij v namen naseljevanja ali kolonizovanja; b) „vlada se pozivlje, da bi bistveno znižala pristojbine ob prekladanji imovine pri kmečkih posestvih, potem ko se je že večkrat povdarjalo, da je potreba pregledati zakon o pristojbinah“; c) „vlada se pozivlje, da raztegne znižanje, katero velja vsled Najvišega cesarskega pisma za Tirolsko in Predarlško, tudi za kmečka posestva in zemljišča, katerih vrednost ne preseza 4000 gld., tudi na vse druge pokrajine totranske državne polovice“.

Na podstavi navedenega poročila bo torej razpravljati državnemu zboru prevažno vprašanje, katero zadeva v prvi vrsti slovansko prebivalstvo naše polovice, katero je pred vsem kmečko in ob jednem v pojedincih brez posebnega bogastva, brez velikanskih zemljišč.

Če poštujemo samo namero zakona, pripoznavajo od kraja, da je potrebno popravka, poboljšanja ravno kmetijstvo. V tem ko se varujejo ravno veliki zemljiščni posestniki, stari, bogati plemiči v pojedinosti in v skupnosti, v tem ko so zakoni zlasti za plemstvo, kateri zabranjujejo svojevoljno razkosavanje in deljenje velikih zemljišč, so ravno kmetje brez takega zaščita, brez zakonov, ki bi varovali kmetije in ž njimi kmečki živeli.

Ne gledé na možni promet in ugodno ali neugodno prodajo kmečkih pridelkov, preobkladajo kmeta z raznovrstnimi bremení. In davki so pogostoma samo fiskalnega pomena, ne da bi države gledale, ali ne izpodkopujejo ravno one podstavo dobrim kmetijam. Za ta del so n. pr. velike in v obče pristojbine ravno pri kmetijah jako nesrečen davek, ki nasprotuje temu, da bi se ohranila zemljišča kot dobre kmetije. Ako hoče država začeti utrjevati srednjim kmetijam podstavo, začeti ji je najprej pri davkih, in med temi najprej pri pristojbinah.

Zato se nam zdi najsrečniši oni del tu navedenega odsekovega poročila, kateri navaja resolucije za popravko zakona o pristojbinah in za znižanje pristojbin za vse dežele.

Kar se pa dostaje namerjenega zakona samega, nadejamo se mi o njegovih posledicah veliko manj, nego odsek s svojim poročilom. Kakor je ves gospodarski sistem zapadne Evrope tak, da ne pospešuje ljubezni bratov in sester ter v obče sorodnikov, ampak jih razdružuje zaradi nasledstva, jednako bo tudi ta načrt, ako obvelja zakonito, množil prepire med nasledniki posestev srednje velikosti in onimi, ki se imajo drugače odškodovati v dedovanji. Načrt sam vidi slučaje, ko bo treba razsojevati sodnijam, koliko in kaj naj ostane prejemniku kmetije, in kaj naj se denarno ceni na korist drugim dedičem.

Z druge strani nas ravno ta načrt sili misliti, da bo pospeševal uboštvo pri onih dedičih, ki dobé samo denarno odškodnino. Takó se pomnoži proletarijat na korist — tovarniškemu kapitalu, ki takim potom ima čim dalje na večjo izbiro in ponudbo delavskih rok po najnižji ceni. S tem pa se odtegujejo delavci — kmetijam, in če hočejo te dobiti delavce, morajo jih plačevati draže, nego nesejo kmetije same.

Srednji kmečki stan s takimi načrti dandanes ni možno vzdrževati poleg velikih zemljiščnih posestev in velikih tovarnen. Konkurencija gledé na pridelke in tovarniške delavce uničuje kmetije tudi „srednje veličine“, in tu je punctum saliens — kakó vzdrževati kmeta kljubu tej — dvostranski velikanski konkurenciji.

II.

Če tudi pa je vladni načrt, s katerim se načelno zлага poročilo dotičnega gospodarskega odseka, gledé na obsežnost zadev jako majhen in še neznatniši po pomenu stvari, je vendar važen zaradi načela, katero do-

voljuje deželnim zborom določevati o predmetu. Tu je razvidno najbolj tudi stališče gospodarskega odseka, kateri povdarja, da se vjema z vlado v gospodarskem, socialnem, državno-politiškem in zgodovinskem pogledu, a prezira popolnem narodno stališče.

Odsek in vlada hočeta povečati tudi s tem načrtom dosedanje oblast deželnih zborov, in odsek ima jako kratek zgodovinski spomin, ko pozablja, da narodi so bili prej tu, nego deželni zbori in deželne oblasti. Gospodarski odsek pozablja gospodarsko, na prvem mestu kmetiško-gospodarsko zgodovino, kljubu temu da naglašá sam „historiško razvitje zemljiščnih razmer“.

Ta odsek ni nikakor kosmopolit v nacionalni ekonomiji; on prezira pa tudi pojedine narode, in se prištevá k pristašem deželnega, svojstveno deželnega gospodarstva, kakor se držé deželni avtonomisti deželne in narodne politike v obče.

Nasproti takemu stališču je spominjati, da so preje in pozneje narodi ustvarjali socialni red ali prav za prav socialne rede. Kakoršen je narod, tako si je priredil in uredil tudi narodno in na prvem mestu družbeno-narodno gospodarstvo.

Narodi, ki se razločujejo drug od drugega, kažejo razlike tudi v družinskem, s tem pa tudi v družbenem in svojstveno urejenem gospodarstvu.

Narodi so tudi družine po svoje snovali; z družinami pa so tudi lastnino in najprej zemljo po svoje obdelovali, delili njo in njene pridelke ter so jednako po svoje isto zemljo, iste zemljine plode zapuščali in — dedovali.

Dedno pravo torej spada sicer v socialne nauke, ali ti nauki so najprej obči in potem oddelni ali svojstveni. Socialne teorije sezajo in morajo sezati od splošnosti do žive konkretnosti, do narodov, do svojstveno razvitih in kljubu zaprekam še vedno svojstveno mislečih, čutečih in delujočih narodov.

Pravi socialisti odobrujejo popolnoma narodnostno načelo, po katerem se je razvijati kulturno vsakemu narodu po svoje. Ravno filozofski naobraženi socialistični učitelji pričakujejo, da bodo narodi toliko uspešniše in srečniše razvijali narodno gospodarstvo v socialitar-nem, torej v pravem družbenem zmislu, kolikor prej se uredé po svoje v drugih kulturnih pogledih. Torej je tudi vsaka namera za preustrojenje dednega prava, so-sebno pa dednega prava na kmetijah, strogo narodnega pomena.

Ko bi bival v avstrijskih deželah samo jeden narod, potem bi smeli deželni zbori razpravljati tudi socialna vprašanja. Ker pa je v Avstriji več narodov, in ker deželni zastopi niso pravi zastopi teh narodov, potem ko kak odlomek odločuje nad odlomkom ali celó odlomki drugih narodov, ni primerno, da bi odločevali ti deželni zastopi o

dednem pravu na kmetih, in bi bilo to naravnost proti členu XIX., proti narodnostnemu členu osnovnih drž. zakonov.

Pomislimo samo, da Slovani so razvijali drugače svoje gospodarsko in nasledstveno življenje, nego drugi narodi. Oni se na vzhodu še zdaj držé svojih lastnih gospodarskih in družbenogospodarskih osnov. Spominjajmo se na ruski „Mir“ in jugoslovansko zadrugo. Take osnove so bile povsod med Slovani, tudi med Čehi in Slovenci. Slovenci so sezali daleč na vzhod, pa tudi na zapad, kjer prebivajo zdaj Nemci, oziroma Italijani. Slovenci so se takó krepko držali svojih družbenih in družbenogospodarskih osnov in uredob, da so se jih oprijeli celó Nemci, ki so prišli v njih dežele, in ki so naposled izpodrinili Slovence. Še zdaj niso izginila stara sporočila staroslovenskih osnov iz nekaterih sedaj nemških krajev na Tirolskem in Avstrijskem.

O „Miru“ in zadrugah so tudi slovenski pisatelji poučevali Slovence, in se utegnejo razmerno dobro poučiti o teh prevažnih vprašanjih v lastni književnosti*). O „Miru“ in zadrugah sodijo različno, v obče jako ugodno, in najugodniše se izražajo celó imenitni nemški in drugonarodni učeni ekonomski. Zavesti pa se dajo celó Slovani gledé na te stare slovanske družbenogospodarske osnove zlasti zategadelj, ker gledajo v ekonomski svet, kakor ga je razvila zapadna Evropa, in kakor je ona svoj gospodarski in družbeni plod nasadila tudi na slovansko drevo v obče, na pojedine veje tega drevesa pa še posebe. Največa napaka v presojevanji slovanskih socialnih osnov tiči v tem, da presojevalci ne pomislijo, da so iste osnove popolnoma ugajale za posebne razmere, da so iste osnove v korenini zdrave in sposobne za različniše družbene in gospodarske razmere, nego so bile prvotne. Zapadniki in celó Slovani, med katerimi živi še „Mir“ in zadruga, ne sprevidijo, da te osnove se dajo vsled neomahljivih načel, na katerih sloné, raztegniti v strogi doslednosti na vse gospodarske in družbenogospodarske glavne oddelke. Ob enem se dajo celó Slovani slepiti od zapadnih teoretikov, iz katerih ne govori toliko teorija, kolikor stanovska sebičnost, ki je ravno pri zapadnikih doma.

V „Miru“ in zadrugi je namreč zabeležena enakost dela in enakost odškodnine. V korenini teh osnov ni nasledstva, in Slovani celó imena „lastnine“ in nasledstva ali „dedščine“ ne poznajo. Oni so zemljedelci, in kot taki uživajo na podstavi prvotnih osnov plod svojega dela, dokler živé, in z mirno vestjo zapusté ta svet, ker vedó, da otroci bodo istotako na podstavi dela pri svojem kruhu.

*) Glej n. pr. Janko Babnik. Sledovi slovenskega prava Sl. Mat. Letop. 1883. Dr. Jos. Vošnjak. Ob agrarnem vprašanji. Socialni problem in kmetijski stan. Sl. Mat. Letop. 1884 in 1885. Dr. Kos. Doneski iz zgodovine IX. stoletja. Kres 1886 itd.

Še le zapadniki, rimsko in nemško pravo, so napravili razliko tudi pri slovanskih narodih. Slovan ni poznal gospoda in slugo; ta razloček mu je bil vsiljen, dejansveno vsiljen, da ga je on najbolj občutil. Slovan prvotno ni poznal plemstva, ker to se ne more razvijati brez rabotnikov, podrejenih delavcev in hlapcev.

Zato so zapadniki, je pred vsem zapadno plemstvo, proti slovanskim družbenim osnovam, in zato teži tudi plemstvo, kjer se je zaplodilo med Slovane, naravnost proti zapadu. Tudi iz tega vzroka ne more biti poljsko plemstvo prijazno slovanskim narodom, in iz istega vzroka skuša madjarsko plemstvo zatreti vse slovanske početke lastne zgodovine in teži z vsem madjarstvom proti zapadu, torej se bliža rajši Nemcem in drugim narodom, nego pa slovanskim.

Ta gospodarska in družbena razlika med Slovani in zapadnimi narodi provzročuje in vzdržuje večer antagonizem med Slovani in Germani ter Romani.

Te resnice bi Slovani ne smeli pozabiti nikdar, in če tudi še ne vedó, kakó bi si pomagali iz zapadnega gospodarskega sistema in društvenega reda na podstavi staroslovenskih osnov, jim vendar ni obupati. Pomisliti jim je, da v Slovanih bije podedovana žila slovanske krvi, katera zamorjeni čut za družbeno enakost zopet obudi v sebi, hitro ko bodo Slovani sami sebe spoznavali in smeli sami sebe urejevati.

Da se povrnemo k vladnemu načrtu, je slovanskim zastopnikom načelno zavriniti ta načrt, ker hoče dati deželni zborom nekaj, kar ne spada v te zastope. Deželni zbori ne morejo dati ne Nemcem, ne Slovanom primernih socialnih zakonov. Kar bi ugajalo nemškemu čutu, nemškim uredbam, ne more ugajati slovanskemu mišljenju, slovanskim osnovam, sporočila o katerih so še ostala v odlomkih, tudi kjer so se očitno in pravno zatrlé te osnove.

Jednako ne morejo Slovani sklepati o družbenem redu za Nemce. Zaradi tega je naloga državnega zbora in jedino tega osrednjega, skupnega zastopa, da izvrši on najprej narodnostni člen XIX. osnovnih zakonov. Ta člen zahteva, da se vstvariijo narodni zastopi, in še le ti narodni organi bodo vedeli, kaj ugaja pojedinim narodom tudi v družbenem in narodnogospodarskem pogledu. Narodni zbori, narodni avtonomni zastopi bodo še le vedeli, kakó je treba pomagati tudi kmetom, in kakó je torej urediti pravo nasledstvo na zemljiščnih imenjih, bodisi velike ali male velikosti.

Narodni zastopi, jedino narodni zastopi bodo vedeli tudi določevati, da se ne bodo zemljiščna posestva prodajala tujcem, kedar bo potreba kake spremembe v posestnikih. Zdaj izpodmikajo tujci tla slovanskim kmetom; narodni zastopi pa bi določili, da zemljišča ostanejo v národnih rokah, tudi ko bi so spreminjalilastniki kakemu imenju. In kar ugaja Slovanom, bi ugajalo tudi Nemcem, dasi

oni niso v toliki nevarnosti, kakor Slovani. Kajti Slovani nimajo trgovine in velike obrti dovolj v svojih rokah, kakor Nemci; vsled tega nimajo Slovani tudi toliko kapitalov čez obilost, kakor Nemci in drugi narodi; zato pa Slovani ne morejo kupovati zadolženih slovanskih zemelj, kakor drugi narodi. Takó se Slovanom zemlja manjša tudi zaradi nejednako doslej razvitih narodno-gospodarskih razmer.

Po vsem tem imajo Slovani jeden jako tehten vzrok več, nego drugi narodi, da sami določujejo in urejajo s pomočjo narodno-avtonomnih organov družbene in go-

spodarske osnove, torej tudi nasledstveno ali dedno pravo na zemljišnih posestvih večje ali manjše, to je, vsakatere velikosti. Iz tega pa sledi slovanskim državnoborskim poslancem na Dunaji dolžnost, da tudi gledé na tu razgovorjeno vladno predlogo s povečanim povdarkom zavrnejo namero, da bi deželni zbori imeli oblast, določevati v nasledstvenem pravu na kmetih, in da zahtevajo z vso odločnostjo narodnih zastopov za vsak narod posebe v popolnem zmislu narodnostnega člena XIX. osnovnih zakonov.

Toliko o narodnih osnovah ob tej priliki.

Podgornik.

Iz govorov državnih poslancev.

Iz govora dr. Gregra.

Druge točka programa, katero si je postavila vlada, se glasi: „Moja vlada si bode vedno prizadevala, jednako skrbeti za duševne in gmotne koristi narodov.“

V času, ko je narodnostno načelo najsilnejši motor narodnega življenja, je ohranjenje narodnosti gotovo prvi in največji duševni interes za narod, katerega narodni obstoj je v nevarnosti. V takem položaji je češki narod, zagvožden med veliko agresivno nemštvo (Oho! na levi!) — saj je to laskovo za vas — najprednejša straža slovanskega sveta. Češki narod je cela stoletja, da rečem lahko, že tisočletje prisiljen boriti se za svoj narodni obstanek. Ta boj še ni končan, dà še hujši je postal, kajti več strank je zapisalo na svojo zastavo uničenje češkega naroda. Prejšnje vlade bile so v službi teh strank, in ponemčenje češkega naroda bila je priljubljena misel vseh absolutnih in centralističnih vlad. Ko je prišla sedanja vlada, in se je s prestola slovesno razlegla obljuba, da hoče sedanja vlada jednako skrbeti za duševne interese vseh narodov, se je nadejal češki narod, da je nazadnje vendar prišla vlada, ki bode imela razum za narodne pravice raznih narodov. Kar smo smeli po pravičih zahtevati od sedanje vlade, je, da uresniči cesarjevo besedo in vendar jedenkrat naredi konec nenaravni in ostudni germanizacijski sistemi.

Prišlo je drugače. Grof Taaffe sicer ni nastopil stare brutalne poti ponemčevanja, nastopil je nevarnejšo pot počasnega, skritega kroničnega zastrupljenja. Po sto majhnih nevidnih cevicaх spušča se germanizacija pod vlado Taaffejevo med češki narod. Neštevilno ukazov in naredeb se je izdalo ali vsaj trpelo, katere imajo namen, da se naredi nemščina celo v čisto čeških okrajih za privilegovani jezik, ter se jej podredi jezik večine. Nemški izpiti na češkem vseučilišču se v nasprotju z zakonom še niso odpravili. Pri državnih železnicah daje se nemščini prednost, pri vojaki se zmatrajo častniki za zločince, ki se poslužujejo materinščine.

Vsako priporočeno pismo, ki odpošilja se z nemško priporočilno znamko, nemški koleki, vsaka pisemska znamka s samo nemškim naslovom nam dokazuje, da je res, kar trdim. V čeških okrajih nastavljajo se uradniki, ki niso večji jezika narodnega: v tem vidim jaz surovo žaljenje narodne enakopravnosti. To so morda posamično le neznatne stvari, a skupno dokazujejo, da se silno prizadeva sedanja vlada tudi brez sovražnega naslova „državne jezika,“ nemščino povsod vrniti na Češkem.

Ko bi ministerstvo Taaffejevo umelo nalogo svojo kot čisto avstrijska vlada, in bi je prešinjala neovrgljiva resnica, da sta obstanek in moč države zavisna od obstanka in sile slovanskih narodnostij, bilo bi že davno izdelalo pravičen izvrševalen zakon, k členu 19, izdalo bi bilo narodnostni zakon, ki bi odstranil neprestani strah narodov za narodni obstanek, in je preveril, da je Avstrija zaščit in zavetišče za njihov narodni obstanek. S tem bi bilo nekaj storilo, česar vzlic vsem govorom in izjavam lojalnosti še ni in bi bilo potrebno: avstrijsko domoljubje.

Tako stojimo po desetletni dobi vladanja Taaffejevega ministerstva, kar se tiče zagotovljenja obstanka narodnosti, ondu, kjer smo bili pred 9 leti. Ko bi danes odstopilo ministerstvo Taaffejevo, ne točili bi za njim drugih solz nego solze izgubljenega časa in izgubljenih žrtev. (Veselost na levi.) Če je Najvišji prestolni govor dal slovesno zagotovilo, da se bodo varovali duševni interesi te države, pod tem ne sme se razumevati samo narodnost. Je še cela vrsta drugih duševnih koristij, pred vsemi pa državljanska svoboda. Potrebno svojstvo svobode vsakega naroda je pa, da ima pravico razvijati svojo narodnost in jo neprikracheno varovati. Kako je v tem oziru s svobodo češkega naroda, sem vam pojasnil, pa tudi drugi atributi državljanske svobode — jaz mislim one, katere nam jamčijo državni osnovni zakoni — se ne varujejo pod sedanjo vlado.

Ni je pravice, katere bi ne bila prezirala in rušila sedanja vlada. To kaže tiskovna svoboda, kakoršna je

pod pravosodnim ministrom Pražakom, ki pomenja samo objektivno postopanje, katero izroča časnike samovoljnosti državnega pravnika, policijskega uradnika, torej kratkournosti jednega samega podrejenega uradnika. (Živahna veselost.) Res zaradi čudnih vzrokov se listi konfiskujejo, še celo, če nečejo priznati, da je grof Taaffe najženijalni minister, ki je kedaj sedel na ministerski klopi. (Hrupna veselost.) Vsak redar, vsak občinski uradnik mora za časnike ostati „noli me tangere“. Najhujše je pa, da se listi konfiskujejo, ki poročajo samo resnico. Tako se je v Pragi konfiskoval list, ki je poročal, da sta se nastavila dva plemenita konceptna praktikanta in sta čez dva meseca že dobila adjutum po 500 gld.; pri čemur se je preskočilo 37 sprednikov, ki že služijo nad 2 leti, ki seveda niso plemenitniki. Pod vladno objektivnega postopanja se je sklenilo toliko razsodeb zaradi veleizdaje in razžaljenja velečastva in drugih težkih zločinov, da bi smeli misliti, da so državljani te države spridena druhalj zločincev. (Hrupna veselost.) Pod takimi okolnostmi pravi se to „justitia fundamentum regnorum“ privezati k stebri in jo izročiti javnemu zasramovanju. (Klici: Tako je!) Celó vrsto jako zanimivih konfiskacij imam tu in hočem jih spraviti v kakem domovinskem muzeji, da bode iz njih prihodnji zgodovinar vil lavo-rov venec pravosodnemu ministru. (Hrupna veselost.) Nobena prejšnja vlada ni toliko konfiskovala, kakor sedanja, to dokazujejo znamenki konfiskacij. „Narodni Listy“ bili so pod to vlado konfiskovani 311krat, pod vsemi prejšnjimi vlada-ami pa le 150krat. Kabinetna justica je vselej značaj krivične despotične vlade, in časniki so v Avstriji izročeni taki justici. (Živahno odobravanje.) Kakor s tiskovno svobodo, je tudi z društveno svobodo in s svobodo zborovanja. Mmogo shodov, na katerih bi se bilo imelo razgovarjati o Gaučevem dislokacijskem ukazu, se je prepovedalo. Okrajni glavar v Slanem prepove dalje shod, na katerem se je imelo razgovarjati o parlamentarizmu v Avstriji, samo zaradi tega, ker se je o tem že dovolj razpravljalo po javnih listih. (Hrupna veselost.) Takim dogodkom se vredno pridružuje prepoved banketa, ki bi se na Dunaji bil imel prirediti Strossmayerju na čast.

O času, ko so se smrti cesarja Viljema, zmagovalca pri Sadovi, v Avstriji spominjali na tak način, kakor bi v drugih državah bilo jedva dovoljeno; ko so avstrijski listi izhajali s črnim robom, in ko so romale deputacije avstrijskih državljanov v Berolin, odredila je policija, da ne sme biti banket na čast Strossmayerju, možu, kateremu gre zasluga, da so mogli zatreti ustajo 1848. leta s hrvaškimi polki. (Dobro! Dobro! na desnici.) Znani izrek: „Hvaležnost hiše Habsburške“ velja še danes (gibanje), in slovanski narodi v državi si bodo zapomnili to hvaležnost. To je pa tudi žalostni dokaz,

kako globoko se je pogreznila ta državna polovica pod tiranstvo madjarskega naroda.

Prepovedanih je bilo veliko število delavskih shodov. Samo na Dunaji jih je bilo prepovedanih v štirinajstih dneh cela vrsta, kar je znano: Nulla dies sine linea. Še hujše je bilo v Pragi. Tako postopanje policije nikakor ne more povečati zaupanja v sedanjo vladó. Vlada ni samo nasprotna vsakemu svobodnemu gibanju, ampak je na tihem naravnost sovražna vsem narodno-političnim težnjam. Izumila je mnogo izjemnih zakonov, in kmalu bodo vse svobode le na papirji. Avstrija ni svobodnostna država. Avstrija pa tudi ni absolutistična država, Avstrija je nekaj hujšega, ona je država ministersko-birokratične samovoljnosti pod plaščem ustavnih naprav (živahno odobravanje), in vendar je stalo v prestolnem govoru: „Avstrija bode zavetišče za pravico njenih narodov in dežel, stalno stanovišče pravice in prave svobode.“

V finančnem oziru bila je politika ministerstva neuspešna. Dohodki so se znatno povečali, nič manj nego za 130 milijonov na leto, in vendar se je državni dolg pomnožil za 523 milijonov. Tako je spolnilo Taaffejevo ministerstvo obljubo, da ne bode delalo dolgov! O blagostanji obrtnikov se že dolgo govoriti ne more, najpridnejši rokodelec bori se s potrebo in bedo. Nemčija je povišala carino na žito proti nam, obetano olajšanje, kar se tiče prevažanja po železnicah, se je pač spolnilo s podaljšanjem privilegija severne železnice in uničenjem češke mlinske industrije z refakcijami. (Dobro! na desnici.) Zboljšalo se je samo stanje dušebrižnikov s katetskimi zakonom na stroške dežel, občin in davkoplačevalcev.

Položaj vse države se je jako shujšal pod to vlado, to dokazuje žalostna podoba splošnega propadanja kmečkega prebivalstva, naraščanje hipotekarnih dolgov, množenje eksekucij in preseljevanje v Ameriko. Moči države so moči njenih državljanov, in te so se zmanjšale pod sedanjo vladó. Država bode pri kraji, kedar finančni minister ne bode več mogel jemati davkov iz žepov državljanov, in sijajna podoba, katero je razvil finančni minister, je le slepilo, fata morgana, za katero se skriva beda prebivalstva. (Klici: Tako je!)

To so rezultati devetletnega vladanja grofa Taaffe-ja, to so posledice slovesnih obljub. Na podstavi teh obljub poslal je češki narod po dolgoletni abstinenci svoje zastopnike zopet v državni zbor, v zaupanji in v dobri veri v te obljube oklenili so se Čehi vlade in jej devet let opravljali službo zvestega Eckarta. In plačilo za njih službo je zatiranje državnopravnega prepričanja češkega naroda, slabljenje pogojev narodnega obstanka, kračenje državljanske svobode, povišanje splošnega državnega bremena, propad občnega blagostanja. To so vspehi te vladne metode, to so pridobitve čeških poslancev za njihovo devetletno službovanje! Ali se je potem čuditi, da je češki

narod izgubil zaupanje v sedanjo vlado, in da vedno širši krogi češkega naroda stopajo v opozicijo proti sedanji vladi? (Odobranje na desnici.)

Vedno mi doné po ušesih besede, katere je nedavno izustil državni kancelar: „Če hočemo v Nemčiji vesti vojno s popolnim učinkom naše narodne sile, mora to biti vojna, katera se bode vela z navdušenjem, ker tedaj se pokaže vsa narodna sila“.

In jaz si mislim: Moj Bog, ko bi se Avstrija zamotala v kako vojno, — in mnogo je neumnih glav, ki tirajo Avstrijo v vojno — od kod naj pride navdušenje, če večina v državi ne vidi družega kot sovražno silo in zatirateljico narodnih teženj? Na to vprašanje naj odgovori vojni minister; da pa so stvari tako daleč prišle, naj se pa najvišji vojskin gospod zahvali onim, ki so zamorili navdušenje za pravico in razcvet patriotizma. (Odobranje na desnici.) Moja stranka seveda ne more misliti, da bi vrgla to vlado; za to je preslaba, četudi bi radi gospode na ministerski klopi videli na kaki drugi klopi. (Hrupna veselost.) Proti vladnemu programu, kakor se je bil razglasil v prestolnem govoru, mi ne delamo opozicije; privrženci smo tega programa in bili smo prijatelji ministerskega predsednika grofa Taaffe-ja 1879. leta, moramo pa biti odločni nasprotniki ministerskega predsednika grofa Taaffe-ja 1888. leta; radi bi le pripravili vlado, da obdrži svoj lastni program 1879. leta. (Glasno odobranje na desnici.)

Iz govora dr. Vašatega.

Dr. Vašaty govori o zunanji politiki ter pravi, da po njegovem in po mnenji večine njegovih volilcev zunanja avstrijska politika ni prava. Ta da ni v interesu velevlasti avstrijske, ne v interesu davkoplačevalcev, ne v interesu uslovij (pogojev) obstanka češkega naroda in niti ne v interesu dinastije. (Prav dobro! od strani Mladočehov). Dokaz da daje zgodovina iz prošlosti, kakor sedanjosti. Zvezno pogodbo Avstrije z Nemčijo poštevajo kot popolnoma brez vsake veljave, ker Rusija da ne bode Avstrije napadla nikdar; dobiček da ima samo Nemčija, katera potrebuje Avstrije, da ji brani hrbet proti Franciji. Trdijo sicer — pravi govornik dalje — da je pogodba sklenjena v ohranjenje miru. Pa kak je ta mir, za kateri se oborožujejo že devet let z največimi naporji? Pogodba ne privede ne do nevtralnosti, ne do zveze z Rusijo. Ko bi pa bilo to, potem bi državni kancelar po svoji politiki porabil vpliv Rusije samo v to, da bi Avstrijo cebil ravno takó, kakor leta 1866. za usluge, izvršene mu l. 1864. proti Danski.

Tudi sklep pogodbe z Italijo je samo na dobiček Nemčiji v slučaju vojske s Francijo, za Avstrijo nima nobene veljave. Kak namen ima torej alijancija z našimi sosedi na jugu in severu, s katerimi nimamo nikakih skupnih, ampak samo kolidujoče interese? Ona je za

naše cesarstvo škodljiva in nevarna. S tema dvema sosedom, katera sta bila vedno naša najhujša nasprotnika, smo mi v zvezi. Želel bi, da bi to ne rodilo takih sadov, kakor l. 1866. Avstrija ima v varnost bodočnosti določeno pot v pridruženji k Rusiji. Z Rusijo imamo samo jeden različen interes, in to je Balkansko vprašanje. Rusija pa je kupila svoj vpliv na Balkanu po mnogoletnih velikih žrtvah; ona je osvobodila v velikanskimi denarnimi in krvnimi žrtvami Bolgare iz jarma turškega in je vstvarila Srbijo. In zaradi tega ni misliti, da bi se uničil ruski vpliv na Balkanu. Celó ko bi bilo balkanskim narodom vseč avstrijsko ali specijalno madjarsko gospodarstvo, jako kmalu bi vendar oživila v njih narodna ideja in bi vstali proti madjarskemu terorizmu in bi klicali Rusijo na pomoč proti zatiralcem. Avstriji je torej iskati drugih potij, da se združi z Rusijo gledé balkanskega vprašanja. Saj vemo da je bilo pred turško vojsko ponujeno po Sumarokovu, da naj Avstrija priklopi (anektuje) Bosno in Hercegovino. Danes pa smo samo najemniki in upravitelji teh dveh pokrajin. Rusija bi bila s pogajanjem pripravljena še do drugih ustopek (koncesij), odstopila bi Avstriji tudi Solun in ji dala poroštvo, ko bi Rusiji prepustili njen obor (Sphäre), Dardanele itd. Rusija ni hotela nikdar od Avstrije kak prirastek dežel; zgodovina uči, da Rusija se ni nikdar vojskovala proti Avstriji; pač pa kaže novejša zgodovina, da je Rusija hitela Avstriji celó na pomoč, ko je bila Avstrija v največji stiski, ko je bila Avstrija na kraji pogube, da je rešila Avstrijo pri Vilagoši. In kaj je plačilo, katero je dobila Rusija od Avstrije? Zgodovinska osoda je, katero je gnalo Avstrijo v tabor sovražnikov Rusije. Nemčiji, katera išče, da bi se povečala (Vergrößerungssucht), treba je staviti meje v interesu evropskega ravnovesja ali ravnotežja. Crispi sam je nedavno rekel: „Razbitje Francije bi bila nesreča za Evropo.“ Posledica porazenja (razbitja) Francije bi bila, da bi Italija in Avstrija padli do vazalstev, do uloge, kakoršno imati dandanes Bavarska in Saksionska, in konec germanske Evrope bi bila vojska proti Rusiji. Tudi je interes Avstrije v pridruženji k Rusiji osnovan v tem, da bo potem konec militarizmu. Ponavljam, da vodstvo zunanjih del po mojem preverjenji ni v interesu velevladnega položaja cesarstva, ne v interesu davkoplačevalcev, ne v interesu uslovij obstanka češkega naroda, in zatorej je dolžen vsak zastopnik tega naroda, zabraniti vsak krajcar za takošno vodstvo zunanjih del. Jaz torej glasujem proti temu, da bi se spravili na specijalno debato. (Odobranje od strani Mladočehov).

Iz govora Šukljeja.

Slovenski poslanec Šuklje je v daljšem govoru rekel tudi to-le: „Govorilo se je (sc. v državnem zboru pri proračunski debati) tudi o slovanski ideji. Gospod po-

slanec Steinwender jo je omenjal, in če se ne motim, mu je g. poslanec pl. Plener sekundoval v tem oziru. Če govorite o slovanski ideji v Avstriji, slikate si na steno strašilo, s katerim bi mogli ostrašiti le politične otroke. Rajši odkritosrčno govorimo. Res je, in jaz tega ne bodem oporekal, da se je v našem stoletju, v katerem gospoduje in vlada narodna ideja, avstrijski svet bolj zbližal, da drug za drugega čutimo več interesa in to ne le za avstrijski slovanski svet, a za vse slovanske narode sploh, da z živim zanimanjem zasledujemo njih kulturni napredek ter se veselimo tudi njih političnega in državnega razvoja. Ali je to mari kaj takega, kar nasprotuje avstrijski državni ideji, in bi jej bilo nevarno?

Takó ukoreninjena je ljubezen do svoje narodne posebnosti, do narodne individualitete v vseh avstrijskih Slovanih, da se brez razločka Poljaki in Čehi, Slovenci

in Srbo-Hrvatje trdno držimo te individualnosti, da torej ne moremo postati žrtva političnega panslavizma. (Dobro! Dobro! na desnici).

Dobro vemo, da ko bi kaka katastrofa zadela staro državo, kar Bog obvaruj, da bi zlasti mi zapadne predstraže, Čehi in Slovenci, ne izgubili samo narodne posebnosti, temveč tudi slovansko bistvo. Zategadel ni političnega panslavizma v masah, še manj pa v krogih, ki morejo misliti politično. Vzbuditi bi ga mogla samo okolnost, ko bi avstrijske Slované postavili s pogubno notranjo politiko pred alternativo, da bi moral voliti med ljubeznijo do tega starega slavnega cesarstva in med vernostjo in ljubeznijo, katero imamo do svoje narodnosti v prsih, na katero smemo biti ravno takó ponosni, kakor ste Vi na nemštvo svoje. (Dobro! Dobro! na desnici).

O bistvu cerkve.*)

Slovenci — tako nadaljuje knjižica na 13. strani — Slovenci vedó prav dobro, da je cerkev božje delo, da predstavlja celó telo Kristovo¹⁾, in da bo Kristus vedno ž njo; ravno zató pa se jim je držati nauka, ki ga je od nekdanj nepretržno oznanjevala cerkev; po tem nauku je cerkev družba, sestavljena ne samo iz škofov, ampak iz skupne hierarhije in ob enem iz vseh vernikov. Take družbe ni zatorej spravljati v nasprotje s kako njeno ločljivo sestavino, sosebno z verniki, in sicer ne s pojedinci, ampak z narodi in verniki v obče. . . . Škofje ne sestavljajo sami cerkve, ampak so deli narodov, in se navadno tudi kažejo pristaši narodov, kakor to s pohvalo povdarjajo tudi o prebivalcih Vatikana, in to celó v oficijoznih njegovih listih, in kakor je to v drugem žalibože imela priliko skusiti celó naša Avstrija leta 1848.

Cerkev je delo božje; ali cerkev zaradi tega ni Bog; med Bogom in njegovim delom je silna, do neba velika razlika; to je očitno vsakemu katoliku, in katoliška vera skrbno razločuje božje naredbe (institutio divina) in cerkvene naredbe ter posebe poudarja ta razloček.

Deljenje v zasebnike in nezasebnike bi bilo v cerkvi nenavadno in razžaljivo; kajti cerkev, da ponovimo, se sestavlja ne samo iz škofov, ampak iz skupne hierarhije, h kateri po svetem pismu vsekakor pripadajo mašniki in diakoni, ob enem pa tudi iz vernikov; in k temu je dodati, da noben živelj, ki sestavlja cerkev ni brezpraven, temveč imajo duhovniki, katerim je prištevati tudi niže prelate (praelati minores), in nižo duhovščino

(clerus minor) v obče, ravno takó svoja posebna prava (pravice), kakor verniki, brez katerih sploh ni misliti cerkve.

Nobenemu Slovincu ni prišlo še na misel, da bi dvomil o velikem pomenu in avtoriteti škofov, teh naslednikov blagovestnikov Kristove cerkve; kajti vsakemu so znane besede sv. pisma act. XX. 28: Pazite torej na se in na vso čredo, nad katero vas je postavil v škofo, da bi vladali cerkev, katero je pridobil z lastno krvjo.“ Ali tu vladanje ne pomenja posvetnega vladanja, kakor dokazuje to že izvirni tekst, v katerem namestu: „vladati cerkev“, je brati: „cerkev Gospodovo pasti“. V enakem zmislu pošteva „vladanje“ tudi sv. Peter; kajti on obojih svojih listov niti ne daje škofom ali starejšim, ampak vernikom, katere imenuje I. Petr. II, 9: „izvoljeni rod, kraljevo duhovščino, posvečeno ljudstvo“; in v tem listu od vernikov I. Petr. V: 2, 3 poučuje on tudi škofo ali starejše kot sostarejše o njih poklicu z naslednjimi besedami: „Pasite vam izročeno čredo božjo, in ne izvršujte nadzorstva iz sile, ampak z veseljem po božji volji, ne iz škodljive sebičnosti, ampak iz nagnenja, ne kot zapovedniki nad izvoljenci, ampak da bi postali vzor čredi.“

Gledé na posebna prava vernikov (lajikov) vemo iz svetega pisma, act. VI.: 2 do 6, da so že apostoli prepustili volitev diakonov vsej občini, torej kleru in posvetnim, in so sebi pridržali samo njih blagoslovljenje (položenje rok). Dalje nas poučujejo cerkveni učeniki in celó cerkveni zbori (konciliji), da se je vedno tudi pozneje varovala pravica duhovščini in posvetnim, da so sodelovali ob volitvi škofov in duhovščine.¹⁾ Celó rimske

*) Iz knjižice „Zur Steuer der Wahrheit“, katere vsebino je odličan Slovan priobčil najprej v „Parlamentärji“ začetkom tega leta.

Op. uredn.

¹⁾ Efež. I.: 22, 22.

¹⁾ Clem. Rom. I. Corinth. 44. „Cum Consensu universae Ecclesiae (eligatur Episcopus). Cypr. epist. 38 ad presbyteros et

papeže sta volila duhovščina in ljudstvo; še le rimsko-nemški cesarji so bolj in bolj vplivali na to volilno pravico, da bi mogli po svojem mnenju nastavljeni in odstavljati papeže; in konečno je bila ta pravica popolnoma pretrgana, oziroma omejena na kardinale, torej na jeden del duhovščine, ne kakor da bi bili kedaj dvomili o volilni pravici ostale duhovščine in vernikov, kateri skupno so isto pravico izvrševali celo tisočletje, ampak zaradi tega, ker je posvetna oblast posegla vmes ter zavirala, torej onemogočila izvrševanje te volilne pravice.

Sicer pa so svetni vladarji takisto lajiki (posvetniki), ob enem zakoniti najvišji zastopniki narodov, in je torej poštovati njih merodavni vpliv ne samo na volitve cerkvenih načelnikov (viših), ampak tudi v drugačnih važnih administrativnih zadevah katoliške cerkve kot posledico (izvod) vernikom ali lajikom pristopnega prava. V resnici so imeli samovladarji, kakor se razume samo po sebi, od nekdanj svobodo, svoj vpliv v cerkvenih zadevah (*ius circa sacra*) deliti s svojimi podložniki (podaniki), kakor je to bilo n. pr. na cerkvenih zborih v Konstanciji in v Firencah.

Prava duhovnikov ob volitvah više in niže duhovščine, kolikor so se izvrševala skupno s posvetnimi, so bila že omenjena; opomniti je še samo, da na mnogih krajih volé tudi še dan danes škofo in nadškofe stolni kapituli, torej duhovniki, in da je volitev prelatov redovne duhovščine do današnjega dne izključno v rokah te duhovščine. Drugačna prava duhovnikov cerkve Kristove tudi niso neznatna, in odgovarjajo vzvišenemu mestu, katero imajo po božjem zakonu v hierarhiji. Po svedoštvi svetega pisma apostoli sami in njih nasledniki, škofje, nikakor se niso branili imenovati se in dati se imenovati samo duhovne (*πρεσβυτερος*, starejši, najstarejši). Takó beremo act. XX: 17, da je Pavel duhovnike pozval k sebi, katere pa vendar v kontekstu svojega opominovanja imenuje škofe, act. XX: 28; in beremo isto nadomeščenje izraza duhovnik „za izraz škof“ v Pavlovem listu na Tita I: 5, 6, primerjeno s 7. Celó apostoli Peter in Ivan, če tudi so se poleg apostola Jakoba, ki je bil ob enem škof Jeruzalemski, priznavali kot trije stebri cerkve,¹⁾ niso videli ponižanja svoje dostojnosti v tem da so imenovali v svojih listih sami sebe duhovnike ali naravnost duhovnike (starejše) I. Petr. V: 1, Joan.: 1, III. Joan. 1. Celó v velevažnih vprašanjih, o katerih so sodili, da se dotikajo verskega nauka, je odposlala cerkvena občina Antiohiška apostola Pavla poleg Barnabe in drugih k apostolom in duhovnikom²⁾ Jeruzalemske cerkve ma-

diacones item plebem. „In Ordinationibus clerici fratres carissimi, solemsu nos ante consulere, et mores ac merita singulorum communi consilio ponderare.“ Conc. Laodicense can. 13. Conc. Aurelianense V. (549) can. 10.

¹⁾ Galat. II: 9. In ko so se prepričali o milosti, meni podeljeni, so mi dali Jakob, Kefas (Petrus) in Ivan, ki so se smatrali stebri cerkve, meni in Barnabi roko.

²⁾ Act. XV: 2.

tere, da bi jim ta dala razsodbo; da ta razsodba je bila dejanski dana v zboru apostolov, duhovnov in cele občine, torej tudi posvetnih. Act. XV: 6, 22, 28, 29.

Cerkev je vedno priznavala to mesto, utemeljeno v sv. pismu, in važna prava duhovnikov, katera so združena s tem mestom, sosebno ko je težko breme cerkvene pastirske službe, dušna skrb, pri pogostoma revnem življenji, naloženo zlasti na njih pleča, in ki se torej ne imenujejo po krivici „Curati“ ali „Animarum Curatores“.

Še najsvetejše dejanje duhovščine, sveta mašna daritev, nima večje moči, ako jo doprinaša najvišji škof, od one, ki jo izvršuje najmanjši izmed duhovnikov; in zato je mislil sveti Hieronim bistveni razloček med škofom in duhovnikom v strogo cerkvenih (sakramentalnih) zadevah zaznamovati jedino s tem, da pristaje prvemu vzvišeno pravo posvečevanja diakonov in mašnikov, torej podeljevanja viših posvečevanj, v tem ko je znano, da smejo celó najvišji mašniki (prelati redovne duhovščine) podeljevati samo niže posvečevanje (*quatuor minores ordines*).¹⁾ Istega razločka med škofom in duhovnikom se je držal tudi veliki cerkveni učitelj, sveti Ivan Zlatoust, in ravno zato je prevajala in še prevaja vzhodna cerkev latinski izraz „Pontifex“, ki obseza vse stopinje škofov z „*Ἀρχιερεὺς*“, kar pomenja v natančnem prevodu besede „nadduhovnik“; na zapadu prvim duhovnikom dano ime „nadduhovnik“ pa izražajo na jutrovem z besedo „*πρωτοπρεσβυτερος*“. V pogledu teh v svetem pismu utemeljenih nazorov o mestu duhovnikov niso smeli v stari cerkvi zahtevati od nobenega duhovnika, in se tudi ni smel nobeden duhovnikov udati, da bi asistoval celó najviše nastavljenemu škofu ali da bi javno oblekel cerkveno obleko, katera je predpisana za diakone ali klerike nižih stopinj, o čemur sodijo pri nas pač milejše, česar se pa do dandanes držé v vzhodnem obredu.

Da so se duhovniki, ki so se že prve, od apostolov izvršene sinode, udeležili, kakor je bilo dokazano zgorej, vabili tudi pozneje k sinodam, in sicer celó k ekumenskimi, in da se vabijo še do zdaj, je znano ravno takó, kakor to, da v svetem kolegiji kardinalov, v katerem velja glas duhovnikov, in celó diakonov ravno toliko, kakor škofov, imajo ravno duhovniki (*presbyteri cardinales*) veliko večino. Nasproti tej dejanski resnici, katera predočuje dostojanstvo duhovskega stanu v cerkvi, bi ne imel nikake veljaveu govor, češ, da se imenujejo včasih navadni škofje ali pa metropolitni kardinalnimi duhovniki, drugi kardinalni duhovniki pa ob enem škofi ali nadškofi, to pa zlasti še zato ne, ker taka navada ni nikakor v zvezi z institucijo kardinalnih duhovnikov, jo je torej poštovati kot izjemo. Pač pa kaže ta navada, da kakor za apostolske dobe škofom in celó najzname-

¹⁾ Dandanes je pač tudi drugačnih razlik, n. pr. gledé na sakramenta birme ali pokore; ali v vshodni cerkvi se če vedno varuje prejšnja pristojnost duhovnikov.

nitišim apostolom ni bilo pod čast, da so se imenovali duhovnike, kakor imajo tudi še dandanes celó najviši vzhodni škofje v obče naslov nadduhovnikov (*Αρχιεπισκοποι*): jednako tudi na zahodu najodličniši škofje se do današnjega dne ne branijo, sprejemati naslov in opravila kardinalnih duhovnikov in imajo še celó rajši, da jih cerkveni glavar ne nagovarja in poštevaja kot škofe, kot venerabiles Fratres, ampak kot duhovnike, kot dilecti Filii.

Vse spoštovanje škofom; dobili so *Complementum Sacerdotii*, dosegli so *Apex* ali *Culmen Sacerdotii*; nje same, kakor pomenja že beseda *Επίσκοπος* sama po sebi, je poštovati kot naslednike apostolov, torej kot one najvišje cerkvene organe, ki jih je postavil sveti Duh, da bi pasli in vodili čredo izvoljencev, dosledno da bi nadzorovali ne samo posvetne, ampak tudi duhovnike-dijakone in v obče nižo duhovščino. Njim pristaje pravica, v njim odločenih škofijah izobčevati pojedince ali po cele občine iz cerkvene skupnosti ali pa tudi izrekati anatema nad njimi. Škofje pa nimajo nikake pravice v obče postavljati pravila, po katerim bi se duhovniki in verniki poštevali samo kot zasobniki, da bi bila potem ta dva dela cerkve Kristove v nasprotju z isto cerkvijo, in da bi se ona dva izključevala iz cerkve. To nikakor ne gre; kajti duhovniki so bistven del hierarhije, ki so ga osnovali Izveličar in apostoli in kateremu so podelili velevažne pravice; verniki pa, katere imenuje sveto pismo izvoljence, imajo takisto pravo do važnih pravic.

Sicer pa tudi izobčevanje pojedincev ali po celih občin iz cerkve, vsled česar se ve da izgubé potem vse pravice, ne sme biti samovoljno, temveč kanoniško, t. j. postavno utemeljeno; in predno se izobčijo, je treba poprej opominjati, da se spreobrnejo. Tako prav utemeljeno izobčevanje cerkve Kristove po pristojnih organih pa se ne more izvrševati samo nasproti duhovnikom-mašnikom, nižim duhovnom in posvetnim, ampak tudi proti škofom, naj si bodo še na toliko visoki stopinji. Ekumenske sinode dajejo mnogo takih zgledov; pa naj bo dovolj napomniti na razsodbo VI. občnega cerkvenega zbora, kateri je zaradi pregrehe monoteistične krive vere anatema izrekel med drugimi nad patriarhom Antijohije, Aleksandrije, štirimi patrijarhi Konstantinopolja in še celó nad rimskim Honorijem¹⁾; ta in v obče vse druge anateme, ki so jih izrekle prejšnje sinode, ste ponovili v 1. kanonu Trullanska in v 1. kanonu 7. ekumenska

sinoda. In sosebno rimskemu papežu Honoriju je vzel za zlo sveti papež Leon II. bolj nego drugim ta krivi nauk; kajti pismo od 7. maja 683, katero je poslal cesarju in katero obseza njegovo veroizpovedanje, pristavlja preprosto naštetim krivoverskim učenikom, nad katerimi izreka tudi on anatem, tudi svojega prednika Honorija ter dodaje še pri tem papeži, da je vero izdajski popačil, namesto da bi bil razsvetil rimsko-apostolsko cerkev z apostolskim naukom¹⁾. Velikaši padajo torej ravno takó, kakor mali, da še celó globlje nego ti, in sicer ne samo zaradi krivega nauka, ampak, kakor dokazujejo akte Konstantškega cerkvenega zbora, ki je odstavil tri papeže, tudi zaradi drugih vzrokov, ker verske nauke, zakone in zapovedi cerkve Kristove je izpolnjevati malim in velikim Samo takó se je možno vstrajno ubraniti svojevolji, katera izpodkopa vsako družbo.

Slovani, zlasti Slovenci in Čehoslovani, pa poznajo ukaze, katere sta izdala svojstveno na njih korist papeža Hadrijan II. in Ivan VIII., in papež Hadrijan, kakor je bilo že dokazano v št. 47. „Parlamentär-ja“ (VIII. letnik) (in po „Parl. tudi v „Slov. Svetu“ št. 3. — Op. uredn.) je zaukazal izobčiti vse one po krivici imenovane učeničke, ki bi se predrznili, proklinjati ali kakor si bodi izpodkopavati cerkveni obred, sosebno pa cerkvene bogoslužbene knjige, kakor sta vse to uvedla slovanska apostola. Oni vedo tudi, da te naredbe niso bile preklicane nikdar; kajti Breve papeža Stepana VI., katero porabljaajo njih nasprotniki, izreka preklic samo pogojno ali s tem uslovjem, ko bi se namreč potrdilo po latinizatorjih raztrošeno obrekovanje, kakor da bi slovanski apostol Metodij razširjal razpor in krive nauke; to obrekovanje pa je najslavnejše opovrženo s tem, da je Metodij uvrščen med svetnike božje, in pa po okrožnici „Grande munus“ Nj. Svetosti vladajočega papeža Leona XIII. Slovenci vedó tudi, da sveti apostolski rimski stol je od nekdaj celó s posebno skrbjo gojil grško-slovanski obred, ki sta ga uvedla njim in Čehoslovanom na korist sveta slovanska apostola, da se tega obreda ni dotaknil florentinski občni zbor, na katerem so zastopali isti obred metropolit Izidor in drugi, in da ta obred še dandanes celó v Avstriji, kjer šteje poleg Levovskega metropolita, dva škofa v Galiciji, dva na Ogerskem in jednega nb Hrvaškem, vrhu tega pa blizu štiri milijone vernikov, uživa posebno varstvo Nj. Svetosti papeža.

(Dalje pride.)

¹⁾ Že prej je obsodilo ta krivi nauk več sinod, sosebno tudi rimska Lateranska (649).

¹⁾ Abbé Fleury Histoire ecclesiastique. Liv. XL. n. 28. Ed. Paris. — 1856, f. III. pag. 21.

O Slovencih tržaške okolice.

Mnogokrat čitamo o napredovanju narodnih naših društev v Trstu, o sijajnih „besedah“ tržaških Slovencev. Istina je to! — Inteligencija pridobila si je v Trstu in okolici v zadnjem desetletju nekoliko močnejšo podstavo. „Stari narodni živelj“ v okolici pa vedno bolj izumira¹⁾. In koliko se je izpremenilo tam v tem obziru v zadnjih treh desetletjih! Pred tridesetimi leti nosila se je v okolici izključno narodna obleka, pele so se tam stare, narodne pesmi, — okoličani bili so ponosni „na narodnost svojo“. Skoro neverjetno — trdno držali so se narodnih šeg, starih narodnih običajev. Ako je le govorila kaka domača deklica s tujcem ali sploh samo s človekom „v dolgih hlačah“, (v okoličanski narodni noši so „kratke“, spodej pristrižene hlače), govorilo je potem o njej celo selo; domače „narodnaje dočke“ izključile so jo iz svoje družbe! In kako je sedaj v tem pogledu? Moška narodna obleka bode tam v kratkem „bela vrana“, drži se je samo še ženski spol. O starih domačih pesmih ni niti misliti več; pojejo se sedaj po okolici neprijetne narodne italijanske pesmi. Domače deklice pa si sedaj svobodno med tujci „družbe iščejo“, dà, zahajajo celó na najnavadnejše italijanske narodne plese! Vendar ni tega trditi o dekletih iz zgornje okolice ali izključno o dekletih iz spodnje okolice, ampak veljá to največ o dekletih iz predmestij. Domače, okoličanske vasi postale so predmestja, in v njih širi se italijanski živelj z največjim vspehom „v prid Irredenti i v propad domače straže ob Adriji!“ — Ni pa niti misliti, da bi „prečno“ pisec teh vrstic sodil; kajti razmere lastnih rojakov so mu predobro znane.

Italijanski živelj nepopisno vpliva na okoličanske Slovence. Preprosti domači Slovenec se navadno svojega jezika v mestu „očitno sramuje“, jednako vsaj na raznih uradih, kakor n. pr. na magistratu, kjer ima opraviti, ko plačuje davek! Uradniki so radi ljudstva — in ne ljudstvo radi njih, pravi se včasih, a tega ne pomislijo naši ubogi davkoplačevalci, in še manj brezvestni magistratni uradniki. Ubogi tržaško-okoličanski Slovenec, sin starodavne rodovine, izmirjan je s „ščiaivo“ (schiaivo = suženj), ako bi se „predrznil“ na magistratu govoriti v svojem jeziku! Prigodilo se je to že večkrat, bilo je to celo v „Edinosti“ naznanjeno javno, a kdo se zmeni za „ubogo rajo“! In vendar delajo jednako z domačimi Slovenci — uradniki, rojeni po največ „istrski lahoni“! Tudi na drugih uradih se ne godi mnogo boljše tamošnjim Slo-

vencem v tem obziru. Umevno je samo po sebi, da se naš preprosti narod vsled tega poslužuje rajši tujega, italijanskega jezika v takih okoliščinah, ko vidi, da se njegov domači jezik zaničuje in zasramuje povsod.

In kaj bi še le rekli o statistiki mesta Trsta? Ako ne drugo, vredno je omeniti, da ima magistrat to delo v mogočnih svojih rokah, in naš preprosti narod, v mestu bivajoč, vpiše v popisovalne pole, sramujoč se lastnega jezika pred pričujočimi magistratnimi uradniki, za svoj občevalni jezik — „lingua usuale italiana“!

Premnogo je tudi v Trstu italijanske gospode, katera ima služabnike, oziroma delavce rojene Slovence. Takim služabnikom, oziroma delavcem je seveda z gospodari govoriti italijansko, i radi tega vpišejo vse te med Italijane! Tako nam pograbi magistrat tisoče rojakov v nenasitljivo svoje žrelo, in potem verujmo taki statistiki!

Jezik naš je tam povsod suženj, in ravno to slabo deluje na preproste naše ljudi. Slišali smo od preprostih domačinov, da je brezvspešno potegovati se za narodnost našo, ker v Trstu se ne doseže „z našim jezikom nič, ker nima naš jezik nikake veljave!“ In tako je! Domačim tržaško-okoličanskim Slovencem ne dajo od nje nobene veljave, prištevajo jih tujcem. Toliko več veljave pa dajejo iz Italije sem pritepenim Italijanom, in ti se sami ponosno prištevajo pravim Tržčanom, samo da so naseljeni par let v mestu, da so tam obogateli — ali tudi samo na ulici „prodajali kostanj“. Število pravih podanikov italijanske krone je v Trstu blizu 20.000! Tržaškim Slovencem bi bilo imeti svojega „Bismarcka“, ta bi izboljšal gotovo žalostni njih položaj.

Misel vseh pravih Irredentarjev je: „Tržaško okoličano poitalijančiti v malo desetletjih,“ i to ima tudi slavni tržaški magistrat v svojem programu. In vsi možni načini služijo mu v to. Za velikansko število slovenskih otrok, v mestu bivajočih, ni nijedne slovenske niti jednorazrednice; mladini naši je torej obiskovati italijanske šole, i izgubljena je za nas. Mestni i okoličanski slovenski otroci v tržaški sirotišnici i drugih zavodih so tudi izgubljeni za nas, i povsem je reči, da v Trstu cvete za nas „novodobno janičarstvo“. Pisatelj teh vrstic je sam poznal dečka, kateremu je bilo okoli 8 let, ko so ga sprejeli v tržaško sirotišnico. A ko je čez kakih 8 let stopil iz nje, imenoval je svoj rodni jezik „lingua schiava“ ter ni znal ali ni hotel več govoriti v jeziku svoje matere. Ako bi hoteli navajati enakih dokazov, napolnili bi mnogokako št. „Slovanskega Sveta“. Menenje pisatelja teh vrstic je, da bi se mogli tamošnji Slovenci krepko vzdrževati samo „s trdno vladino voljo“. Uradniki na magistratu i po vseh tržaških uradih morali bi biti večji slovenskega jezika in s slovenskimi strankami občeovati v imenovanem jeziku.

¹⁾ O tem se pritožuje tudi politično društvo „Edinost“, katerega tajnik je na občnem zboru 8. aprila poročal med drugim takó-le: „... po okolici se širi strašna, neopisna letargija. Ni zatorej čudo, da je društvo doslej le slabo napredovalo. Ni krivda odborova, ako število društvenikov ne narašča. Jediná krivda je zaspanost in mrtvilo našega občinstva...“

V sirotišnici i drugih enakih zavodih bilo bi otroke vzgojevati na podstavi njih materinega jezika in napraviti bi bilo v mestu vsaj par slovenskih trirazrednih šol. — To bi bilo vsaj za silo nekaj, in jezik naš bi v Trstu pokazal drugo veljavo. Ko bi se izpolnilo vsaj to, učili bi se tako naši tržaški Slovenci spoznavati 19. člen avstrijskega drž. osnovnega zakona, kateri je doslej za nje v deveti deželi!

Vlada bi prav lahko izvršila imenovane nasvete. Kakó izvršujejo to, in kakó vzdržujejo „stražo ob Adriji“, znano je pač dovolj. Kar zahteva za najnujšo potrebo pisatelj teh vrstic za tržaške, tam domače Slovence, vse to, in mnogo več, uživajo Nemci v „češki zlati Pragi“, i „beli slovenski Ljubljani“. V teh kratkih besedah je povedano vse!

X.

Književno delovanje Malorusev.

Pokojni Božidar Raič zapisal je pri opisu Bolgarov za „Slovanstva“ I. del besede: „Bolgarsko slovstvo razvija se zaskokoma“, katero trditev treba dandanašnji obračati velikoveč na slovstvo malorusko. Zlasti poslednji dve leti pojavilo se je v literaturi maloruski dokaj in še jako važnih del. Dasi pak je literarna delavnost Malorusev mogoča samo v Avstriji, ter je tudi Galicija ponajveč domovina in mati teh plôdov, je vendar slovstvena delavnost Malorusev pri nas še slabo poznana, in zaradi tega utegnejo marsikomu ustreči naslednje, če prav še nedostatne vrstice.

Najznamenitejši plod maloruske novejšje književnosti je gotovo l. 1886. obelodanjeni „Malorusko-nimeckij slovar“ Želehovskega i Nediljskega (v dveh zvezkih, 1117 str.) v Levovu. Najznamenitejša prikazen v njem je, da je tu v pisavi maloruskih besed povsem odstranjen debeli *ъ* (jer) in deloma *ь* (jerek). Bati se je torej, da se bodo ravnali odslej maloruski pisatelji po tej pisavi ter se tako še bolj oddaljevali od Velikorusov, kakor to uže spričuje ravno izdani almanah maloruskih pisateljic z naslovom „Peršij vinok“ (Prvi venec). Društvo „Prosvěta“ v Levovu je izdalo lani kot 98. zvezek svojih del zanimivo delo „Geografija Rusi“ napisav Roman Zaklinskij, I. del, kjer se opisuje národnost maloruska v Avstriji, t. j. Galiciji, Bukovini in Ogrski. Z zemljepisom združena je tudi etnografija, in tu pozvedamo iz uradnih statističnih dat, da vseh Malorusev v Avstriji je najmanj 3,137.854 duš¹⁾, dočim živi ostala večina pod Rusijo, na Ukrajini itd. Zemljepis téh sobratov obečuje društvo „Prosvěta“ izdati pozneje; ako bo podoben povsem temu delu, gotovo nobeden narodopisec Slovanstva ne bo mogel biti brez teh velevažnih knjig.

Dalje je izišlo v založbi Aleksandra Barvenskega v Ternopolu uže 12 zvezkov maloruske zgodovine, od katerih obsegajo: I. „Korotka istorija Rusi“ od Stepana Kačala; II. „Istorični monografija“, M. Kostomarova; III. „Knjažij period Rusi-Ukrainy, D. Illovajskega, (I. del.) IV. ravno to (II. del);

V. „Monografija do istorii Galickoj Rusi; VI. „Istorija knjaz. litovskogo“. V. Antonoviča, a IX—XII. „Bogdan Hmelnickij“, M. Kostomarova. Važnost takošnih del spoznavamo najbolje Slovenci, ki jih nimamo; ki znamo predobro, kako težko je priversti k narodnemu ponosu narod brez pojasnjene in obdelane njegove zgodovine, in res se je uže čuditi, kakó da se pri nas ravno to polje pušča takó v nemar. Da so uže več storili Malorusi v tem obziru, jim more služiti le v čast, ter služi ob jednom v priznanje, da razumevajo pravo podlago k razvoju narodnemu.

Dr. Omeljan Ogonovskij izdal je lansko leto I. del „Istorii literatury ruskoj (t. j. maloruske) str. XVI in 426. Namero takošnega dela samo po sebi je priznavati toliko bolj, ko čujemo domačine Maloruse same tožiti, kako skromno je móči nabrati tam životopisnih dat pisateljev maloruskih, kakor tudi sestaviti malorusko bibliografijo¹⁾. Pa tudi v tej stroki izhaja uže znamenito delo: „Galičsko-ruska bibliografija 19. stol.“, katerega ima biti 12 snopičev po 3 pôle, in nad katerim se je pisatelj in izdajatelj Ivan Em. Levickij trudil celih deset let. Toda kar je tu najčudnejše, tiska se baje vseh izvodov le 300!

Ant. S. Petruševič, maloruski zgodovinar, izdal je v založbi Matice Gališko-ruske temeljito delo pod naslovom „Svodnaja Galičsko-Ruskaja Letopis s 1700 do konca avgusta 1772 goda. (Str. 326.) Letopis 17. stoletja izdala je Matica uže 1874. l. pod naslovom: „Svodnaja galicko-ruskaja letopis s 1600 do 1700 goda (Str. 700). Tu navedena knjiga je torej nadaljevanje poprejšnje. Po oglasu bo delo nadaljevano prihodnjega leta.

Iz drugih literarnih novostij treba nam na prvem mestu omeniti „Vatro“-literaturni zbornik, vydav Vasil Levickij (Lukič) v Stryji. Vsebina njegova je povsem originalna. Izdajatelj sam obelodanil je tu prvo monografijo Rusov ogrskih, ki je zahtevala nenavadno mnogo

¹⁾ L. 1880 so jih našteali 3,158.000; pa če pomislimo, kakó štejejo, jih je zdaj gotovo okoli 4 milijone. Op. ur.

²⁾ Žalostno pa je še to, da n. pr. ravno tudi Ogonovskij je sestavljal svojo tu omenjeno knjigo svojevoljno, pristransko s patrijotsko-ozkosrčnega, partikularističnega stališča v pravem pomenu besede. Glej „Izvestija“ št. 1, 1888. Op. ur.

truda, zlasti pri zbiranju potrebnih materialov. Poleg tega obsega zbornik na 215 straneh še obilico zanimivih člankov, povestij in pesnij. O Aleks. Koniskij uvrstil je tu svoje „Biografični zametki“, kjer se pritožuje autor, da še doslej ni nabrano zadosti materiala za životopis Tarasa Ševčenka, tolikanj manj še drugih, le nekoliko desetletij poprej živelih pisateljev. Torej kliče on svoje rojake na delo prav po besedah Ševčenka, ki je dejal:

„Strašno vpadati u kajdany	I snati na volě
Umirat' v' nevolě	I zasnuti na včik včiki
A šče gôrše — spatí, spatí	I slědu ne kinut nejakogo!“

Ševčenko¹⁾ je še sedaj čez 25 let Malorusom to, kar je nam Slovencem Prešérn. Torej tudi uvažajo za dragocenost vse, kar pohaja izpod njegovega peresa, in tudi ta zbornik prinaša eno njegovih pesnij „Do sestry“. Ker je res prenapolnjena nežnočutja, dovoljujem si jo prepsati kot na ogled:

„Ne pytaj ty moih pësen,	Nam z toboju, moja sestro,
Sestro moja mila!	Ne hoditi v' parě:
Čur ím: voni sumni, smutni,	Tvoje sonce světit jasno,
Mov taja mogila	Moje-ž davno v' hmarě.

* * *

* * *

Na ščo sluhati, jak na hrestě	Nehaj tvoí květy kvěťjat
Pugač (čuk) zavyyvae	Na tvoěj dorozě,
Koli v sadě solovejko	Nehaj tvoju minut vesnu
Veselo spěvae.	Větry ta morozy.

* * *

Nehaj volja, išče z malečkú
Mene ne zljubila,
Tebe ščiro privitae
Sestro moja mila! . . .“

Dalje obseza zbornik kaj zanimivo „opovēdanje“ Danila Mordovca: „A vse prečista! s turobnim začetkom in veselim koncem. Ivan Nečuj Levickij razvil je v izborni izmišljeni bajki „Dva braty“ misel poslovice: resnica povišuje, a laž ponižuje. V humoreski: „Po maturě“ osmešil je Vladimir Lučakovskij prezgodnje praznike dijaka „po maturi“, z veselim začetkom, a neveselim koncem. Poleg nekaterih drugih manj zanimivih novel nahajamo v zborniku še sliko „V cerkvě“ (etjud V. Čajčenka), katero pač rad postavim le-sem v celotnem prevodu:

„Samcat je umiral on v svojej turobni, majhni bajtici. Pri njem ni bilo ni sestre, ni brata, niti družice zveste — in nihče sedaj ni stal pri njegovi postelji, da bi s posleđnjimi pozemeljskimi besedami obodroval ugašajoče trenutke njegovega življenja; trenutke, ki so minuli v utrapah pred popolno smrtjo.

Vse življenje hodil je samcat po svoji stezi, stezi truda in naporov. Nežna roka, zdi se, nikoli ni stiskala z gorečo prijaznostjo ali ljubeznijo njegove delavne desnice.

In on je sedaj umiral samcat, zapuščen, in črne turobne stene njegove bajte morale so zaslišati njegovo poslednje stokanje, poslednje nepravilno hropljenje bolečih prs.

Toda ne . . . Bil je nekdo . . . Dekličje rokó so tudi njega nekđaj stiskale k srcu, tudi on je poljubljal nekđaj dekličja usta. Evo, še doslej se on tega spominja in ljubi, kakor je takrat ljubil . . . Toda ljudje so ju razgnali, razdružili . . . In on umira samcat, turoben.

Pa zgodilo se je čudo. Tudi ona, s katero so ga razdružili, tudi ona je pošla dalje samcata po težki stezi, kakor on. Tudi ona je ljubila še sedaj . . . On evo, ko je ona zaslišala da umira on samcat, je davno čutila razplapoleno z novo močjó, pak je popustila vse in prišla k njemu, k umirajočemu, zmučena, postarana, toda vse-kakor ljubeča . . .

In ni umrl on samcat . . . Ljubljena roka mu je zatisnila oči; usta ljubljene šepetala so nad njim poslednjo molitev; ljube oči iztočile so britko solzo. In ni umrl on samcat njej na rokah . . .

In evo tukaj v cerkvi vidim njiju obá. On leži v krsti rumen kakor vosek. Muka čita se mu z obraza, toda to muko pokriva blažen izraz sreče, sreče vsled tega, ker ni umrl osamljen, na rokah ljubljene. Kajti ona ne umrē na rokah ljubljence, umrē osamljena, zapuščena . . .

Toda ona moli . . . Kaj si prosi od Bogá? — Kaj prosi za srečo njegovo na onem svetu? Ali le sebi bližnje smrti? Ali ne mara moli za vse trpine in zapuščene takošne, kakor je sedaj ona in on? Kdo bi uganil? . . .

Črez ne dolgo povese se krsta iz cerkve. Utrujeno truplo pogrezne se v bladno jamo na mestnem pokopališč. Tudi ženska pojde za krsto ter vrže na krsto prvo perišče prsti. In on povrne se v zemljo, kajti iz zemlje je vzet . . .

In vihra zasuje novo mogilo, kakor je zasipala vse, kar se jih tam nahaja. In tudi ženske sledi s pokopališča vihra zasuje . . .

In pride čas — ko zamete vse do poslednjega njene sledove na bélem svetu. „In to bo tedaj, ko ona umre osamljena, zapuščena . . .“

Od poetičnih utvorov je tukaj uvrščena jako obširna pesem — „poema istorična“ Stepana Rudanskega z naslovom: „Mazepa hetman ukrajinskij“, dalje istega pesem „Pavlo Polubotok“, napisani obé uže l. 1860. Ne nedostajejo i „Sonety“ Ul. kračenka, „Son“ Korženka. „Bukovinska Idilja“ Danila Mlake i dr. Z jedno besedo treba priznati, da je ta Strijski almanah jako velevažno delo, kateremu je le želeti obilno naslednikov.

(Konec pride.)

¹⁾ O tej vrsti maloruskih pisateljev spregovorimo posebe v našem listu, da pokažemo, kakó nevaren je preozki obzor narodnih dejateljev. Op. ured.

Pogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

„Slovanski Svet“, 8. št., je bil zasežen zaradi obširnišega članka pod naslovom: „Madjarsko gospodarstvo in madjarska kultura.“ Zato ima 9. štev. prilogo. To številko pošljemo na ogled tudi nekaterim slovenskim naobražencem, kateri doslej še niso bili naročeni na „Slovanski Svet“.

„Pisateljsko društvo“ v Ljubljani je imelo 14. apr. t. l. občni zbor. Odbor je imel 6 točkov; pri vseh se je posvetoval o propehu društva, o podeljevanji podpore, o prirejevanji slavnosti na čast že umrlih ali pa še živečim pisateljem. Dvoje je bilo predavanj. Društveni podpredsednik prof. Levec je predaval na korist Erjavčevi ustanovi in na korist Levstikovemu spomeniku. Odbor je 3. jul. 1887 odkril spominsko ploščo v Kamni Gorici pesniku in zagovorniku narodnih pravic, dr. Lovru Tomanu. Društvo se je udeležilo odkritja spominske plošče Ant. Al. Wolfu v Idriji. Udeležilo se je tudi blagoslovljenja „Slavčeve“ zastave, zlate maše Einspielerjeve. Prevzelo je tudi skrb in stroške za Levstikov pogreb, in je položilo venec na gomilo Zarnikovo. Priredilo je slavnost 4. sept. p. l. na čast svojemu častnemu društvniku, Nestorju slovenskih pisateljev, župniku v Slovenjem Gradcu, g. Dav. Trstenjaku, o priliki njegove 70letnice in 50letnice njegovega pisateljevanja. Ob enem mu je podarilo lep srebrn in pozlačen ter fino cizilovan kozarec, kupljen iz doneskov Trstenjakovih bivših učencev in častilcev. Imenovalo je društvo vladiko Strossmayerja častnega člana, ki je ob čestitki sam dopričal v pismu, da „Mila naša braća Slovenci ovom su prilikom sjajno dokazali, da smo mi svi: Srbi, Hrvati i Slovenci dušom, sviesti i srcem jurve jedno...“

Odbor je pospeševal društveno življenje, „ki je, žal, še vedno razjedeno in mršavo.“ Shajali so se društvniki ob sobotah, da so se razgovarjali o slovtvu in prosveti. Navadno je kdo čital o kakem predmetu.

Društvu je podarila banka „Slavija“ v Pragi 200 gld. — Društvo je imelo dohodkov 568 gld., stroškov pa 472 gld. Vse imenje znaša 1448 gld. 74 kr. Kakor prej, so izvoljeni tudi zdaj: dr. J. Vošnjak, predsednik; odborniki pa: Iv. Hribar, F. Levec, V. Petričić, L. Pintar, Ant. Raić in Iv. Tomšić.

Davorin Jenko, slavni skladatelj, slovenski rojak, je izbran za akademika srbske akademije.

Na „Matiče Slovenske“ občnem zboru so bili pri dopolnilni volitvi v odbor izvoljeni gg.: Bartel A., dr. Zupanec J., dr. Sket, Pleteršnik M., Vilhar Iv., Zupančič Vilib., Šuklje F., Žolgar M., dr. Jarc A., Majciger J.

Slovenski umetniki. G. Jan. Šubic, profesor na obrtni šoli v Kaiserslauternu, dobil je od cesarjeviča Rudolfa naročilo za najst slik za „Oest.-ung. Monarchie in Wort und Bild“. Predmeti slikam so večinoma Krasa in Goriške okolice. G. Juriju Šubicu, sedaj bivajočemu v Parizu, dal je cesarjevič Rudolf naročilo za trinajst slik, predstavljajočih narodne običaje po prof. Urhasovem tekstu. Med temi bo jedna v barvah predstavljala noše (aquarell) slovenskega naroda.

Slovanski romarji v Rimu. Iz brzojavov „Obzorovih“ posnemljemo to-le: 12. aprila je bral papež v

cerkvi sv. Petra sv. mašo, pri kateri so bili navzoči hrvaški (in gotovo tudi slovenski. Op. ur.), češki, poljski, avstrijski in francoski romarji. Potniki so napravili papežu veliko ovacijo. Po baziliki so se razlegali gromni Živio, Sláva, Vive! Po podeljenem papeškem blagoslovu so slovanski romarji pozdravili pred Vatikanom z burnimi vskliki vladiko Strossmayerja. Popoldne so došli vsi dalmatinski romarji k vladiki Strossmayerju, poklonit se mu. 14. aprila je sprejel papež hrvaške romarje v slavni avdijenci. Poleg Hrvatov so bili navzoči tudi drugi Slovani. Vladika Strossmayer je pozdravil papeža z navdušenim govorom, grof Vojnovič, profesor na Zagrebškem vseučilišču, pa je pročitaval adresu. Sv. Oče je pozdravil Hrvate kot lastne sine sv. Petra in je povdarjal, da nobena moč na svetu ne pretrže njegove ljubezni k Hrvatom in celemu Slovanstvu. Sv. Oče je postavil Hrvate in celo Slovanstvo, katere on ljubi tako goreče, pod varstvo sv. Cirila in Metoda. Papež je nagovoril najmanj sto oseb, je bil nad mero prijazen in razveseljen. Papež je konečno blagoslovil romarje, ki so ga pzdrevili z Živio! Pred Vatikanom so vsi čakali Strossmayerja, kateremu so napravili viharo ovacijo. — 15. so bili romarji pri maši v baziliki sv. Cirila in Metoda, katero je dal popraviti Leon XIII. Po službi božji je spregovoril vladika Strossmayer v navdušenem govoru o pomenu jubilejne papeževe slavnosti, katera je slavnost vse cerkve, zjedinjene s papežem. Vspominjal je na dejateljnost sv. Cirila in Metoda in označil, da Slovane čaka slavna bodočnost. Svoboda in nezavisnost papeževa je v sozavisji s svobodo in pravom vseh krščanskih narodov, in Italija bo velika, ako bo skrbela za to nezavisnost.

Državni zbor na Dunaji. Tu so govorili te dni pri glavni budgetni razpravi nekateri, sosebno slovanski poslanci jako zanimivo in važne govore s stališča narodne enakopravnosti, notranje in zunanje politike in zlasti s stališča skupnega cesarstva. V današnji številki „Slov. Sveta“ priobčimo mnogokaj iz govorov in dotične debate v obče. Zahvalo pa izražamo že takoj vsem onim zastopnikom, ki so se krepko postavili v bran ustavnih zakonov, ki so pobijali laž in obrekovanje, in ki so označili razmere, ne kakor jih pristransko slikajo nasprotniki slovenskih narodnostij, ampak takó, kakoršne so v resnici. Gledé na prejšnja leta, kažejo vsaj nekateri državni poslanci veči pogum in razum za narodne potrebe in pravice ter interese celotnega cesarstva. Čas pa je tudi, da se zavedamo, v kaki dobi, v kakih razmerah živimo, in da razumemo, kaj je potreba dati državi, pa tudi, kaj je potreba, da dá država narodom v njih in s tem v okrepljenje cesarstva samega. V tem zmislu ponovljena hvala razsvetlenim in neustrašenim zastopnikom enakopravnih narodov!

„Slovensko učiteljsko društvo“ za Postojnski okraj s sedežem v Postojni se je ustanovilo 3. aprila t. l. Predsednik mu je g. Martin Zarnik, Jak. Dimnik pa tajnik.

Pri c. kr. okrožni sodnji v Celji je bila 8. aprila t. l. pri glavni obravnavi ženska priča, katera je bila med preiskavo zaslišana dvakrat, a zapisnik se je vršil jedenkrat slovenski, drugikrat pa nemški. Zapisnik ni kazal, da bi bila priča jednako govorila. Zato je predlagal državni pravdnik, naj se ta priča takoj dene v zapor, „ker je jedenkrat gotovo krivo pričala“.

Zagovornik pa, kakor o vsem poroča „Sl. Narod“ z dne 14. aprila t. l., dr. Jos. Serbec, je rekel na to

med drugim: „Zopet je tukaj slučaj, iz katerega se vidi, kako nedostatno in nespametno je uradovanje v nemškem jeziku s čisto slovensko stranko. Toliko in toliko naredeb je že prišlo od c. kr. pravnega ministerstva, in vendar se zopet in zopet greši proti postavam, ter se zapisniki narekavajo nemški. . . .“

„Dokler ne bo uradovanje s slovenskimi strankami v slovenskem jeziku, nimamo Slovenci nobenega zanesljivega sodstva, in se ne bo moglo zanašati na sodnijske zapisnike, niti na druge uradne akte. Slovenci ne smemo in ne bomo nehalo pritoževati se in prositi, dokler nam sodnije ne dajo, kar jasno postave in ministerske naredbe zaukazujejo. . . .“

Politično društvo „Edinost“, ki deluje za Trst z okolico in za Istro, in ki ima lastno glasilo „Edinost“ v Trstu, je imelo občni zbor 8. aprila t. l. Došlo je mnogo domačih naobražencev. Zbora se je udeležil tudi neustrašni in velezaslužni zastopnik istrskih Srbohratov, drž. poslanec dr. Dinko Vitezić. Predsednik drž. poslanec g. Iv. Nabergoj se spominja pokojnega Viktorja Dolenc, ki si je pridobil zaslug tudi za to društvo. Tajnikovo poročilo omenja, da je društveni odbor odposlal resolucijo na visoko ministerstvo pravosodja, v kateri je resnično opisal žalostno stanje primorskih Slovanov in ob enem protestoval proti neosnovanim pritožbam tržaške odvetniške, beležniške in trgovinske zbornice, vloženim na visoko c. kr. ministerstvo proti ukazu, da se imajo pri c. kr. sodiščih na Primorskem vse vloge, zadevajoče zemljiščne stvari vpisovati v javno zemljišno knjigo v onem jeziku, v katerem so bile vložene. S tem je namreč visoko ministerstvo odpravilo dosedanje protizakonito postopanje, vsled katerega se je poslovalo v zemljiščnih zadevah izključno v italijanščini. Pritožbo navedenih italijanskih zastopov je ministerstvo odbilo.

Društveni odbor je poslal tudi temeljito razložen utok na ministerstvo za nauk in bogočastje proti odloku c. kr. namestništva tržaškega kot dež. šolske oblasti, s katerim se je odbil utok pol. društva „Edinost“ z dne 29. decembra 1884, in proti sklepu mestnega starešinstva tržaškega, vsled katerega je isto v svoji seji prešlo na dnevni red o prošnji 1429 slovenskih očetov za ustanovljenje slovenskih osnovnih (ljudskih) šol v Trstu. Na ta utok društvo še ni dobilo odgovora.

Po smrti Dolencevi je vodil g. Fran Cegnar glasilo „Edinost“. „Z novim letom 1888 je oskrbel odbor dostojnega urednika, g. Lovra Žvaba.“ Mi dostavljamo, da je list „Edinost“ resnično v dobrih, vrlih rokah; v listu zasledujemo zdaj dosledno in odločno postopanje v jednako dobrem slovanskem duhu. To nas jako veseli gledé na naše sedanje, sosebo tudi novinarske razmere.

Nadalje obžaluje poročilo, da je slovenski narod na Tržaškem, zlasti v okolici, prezasan, ter opominja odbor, da naj sklicuje tabore in zborovanja, da bi se narod probudil. Odbor pa se hoče držati besed: „Slovan je tu na svoji zemlji, ne gospodari mu brezobzirni tujec več.“

Predsednik predlaga, da se naloži novemu odboru, naj se posvetuje, kakó bi društvo najprimerneje izrazilo svojo zvestobo in udanost prestolu letos, ob 40letnici cesarjevega vladanja. Na g. Mandiča predlog je zbor jednoglasno dal to nalogo odboru.

G. M. Mandič pravi potem: „Vsi dobro vemo, da se šolsko vprašanje vleče uže več let; vemo pa tudi, da na tem ni samo magistrat kriv, kajti zakon veli,

da zadoščuje 40 otrok, da se mora odpreti posebna šola za nje. Pri nas pa je podpisalo prošnjo 1429 očetov, in še je nimamo. Jednako vprašanje je bilo o svojem času v Ljubljani in v Brnu. Vlada je takoj peščici ljubljanskih Nemcev ustanovila nemško šolo, dasi so tudi druge nemške učilnice v Ljubljani. Jasno se vidi iz tega, da nam ni samo magistrat protiven, temveč tudi vlada. Napravili smo 1884. leta utok, vlada ga je zavrgla; leta 1886. smo poslali drugi utok, ali odgovora še nimamo. Dokazano je zatorej, da nam je nasprotna vlada in baš zaradi tega stavlja govornik predlog: „Naprosi naj se narodni poslanec v državnem zboru, da v dogovoru z drugimi slovenskimi in hrvatskimi poslanci na Dunaji stavijo odločno interpelacijo na ministra Gautscha zaradi rešitve utoka gledé slovenskih narodnih šol v Trstu.“

Predlog se je sprejel z velikim odobravanjem. Predsednik omeni nato, da se izvestno potegnejo vsi slovanski poslanci z njim v tej zadevi. On je prepričan, da take stvari ni treba premišljevati mesece in mesece; nasprotno je jasno, da dela minister kakor tržaški magistrat.“

Dr. Vitezić pristavi, da je ta zadeva posebne važnosti ne samo za one, ki poznajo tržaške razmere, ampak tudi za vse ostale Slovane. Vsi Slovenci in Hrvatje so prepričani, da se v Trstu mora osnovati slovanska šola. Zaradi tega more že zdaj zagotoviti, da bo dotično interpelacijo podpisalo mnogo poslancev.

V novem odboru so Nabergoj, predsednik, M. V. Živec l. in M. Mandič 2. podpredsednik, L. Žvab, tajnik, Truden, blagajnik; potem odborniki: Kljun Iv. M., Mandič dr. F., Mankoč Ivan, Nadlišek Step., Vatovac Iv. M.

„Slavjenska matica školska.“ „Sl. Nar.“ od 25. aprila je ponatisnil to-le: „V hrvatskem učiteljskem listu „Napredak“ nahaja se sledeče: „Slavjenska matica školska“. Iz Ruske javljaju, da se tamo po primjeru njemačkoga „Schulvereina“ ustraja „Slavjenska matica školska“, koja će se brinuti, da se slavjenske, dakle češke itd. učione ustrajaju u onih krajevih, gdje prijeti Slavenstvu pogibao od Njemaca. Ovakova poduzeća v Rusiji sigurno, će mnogim pokrajinam slavenkim pružati obilnih sredstava, da se brani proti navali njemačke kulture, t. j. proti posvemašnjemu ponijemčenju.“

„Matica“ ima zdaj skupnega premoženja 52.196 gld. 80 kr. Dolg glavnici znaša zdaj še 7729 gld. 94½ kr. Dohodki l. 1888. so proračunjeni na 6060 gld., stroški pa na 5560 gld.; od poslednje vsote pride stroškov za letošnje knjige 3300 gld.

Društvena knjižnica je dobila l. 1887 prirastka 280 knjig. Književna zaloga je imela koncem l. 1887. vseh knjig 17.127 in 1827 zemljevidov.

Lani je bilo 1297 letnikov udov, letos jih bo okoli 1300. Ustanovnikov je vedno nad 300.

Prof. dr. Lovro Požar je na občnem zboru obžaloval, da slovenskih razumnikov je še vedno veliko premalo vpisanih v „Matico slovensko“, in to celo iz večih mest slovenskih, kakoršna so: Ljubljana, Maribor, Celje itd. Želeti bi res bilo večje podpore v tem pogledu, morda pa tudi nepristranskih pojasnil, zakaj je „Matica“ pešala prejšnjih let. Taka pojasnila bi blagodejno vplivala na slovensko razumništvo, kolikor bi se preverilo, da in zakaj je zdaj boljše pri „Matici“.

Dodamo še, da je občni zbor sprejel spremembo § 36. pravnega reda v zmislu, kakor smo že poročali o tem.

Goriška in Celjska čitalnica ste praznovali 29. aprila t. l. petindvajsetletnico svojega obstanka. Goriškemu društvu je došlo je ob tej priliki na pomoč pevcev od raznih krajev. Občinstvo se je sosebno radovalo nad dr. B. Ipavčevo skladbo: Kdo je mar? — Došlo je tudi nekaj brzojavnih pozdravov od ured. „Naše Sloge“ itd.

Kakor je bilo obečano na občnem zboru pol. društva „Edinost“, staval je državni poslanec Nabergoj s tovariši interpelacijo do g. ministra za uk in bogočastje, z vprašanjem, „zakaj da ni še rešilo priziva načelnika pol. društva „Edinost“ v Trstu, z dne 6. avgusta 1887 proti odloku c. kr. namestništva v Trstu z dne 5. julija 1887, št. 7770/VII, tikajočega se ustanovitve slovenskih šol v Trstu? in 2. z vprašanjem: Hoče li isto c. kr. namestništvo v Trstu kot deželnemu šolskemu oblastvu, oziroma mestnemu zastopu Tržaškemu dati nalog, da se ustanové slovenske ljudske šole v Trstu in tako ustreže pravici in zakonom, kakor tudi željam in prošnji slovenskih roditeljev v Trstu?“

Interpelacija se utemljuje z raznimi tehtnimi razlogi in tudi s tem, „da je c. kr. šolsko oblastvo za Istro, kateremu je na čelu ista osoba, kakor deželnemu šolskemu oblastvu Tržaškemu, celó v krajih, kjer je prebivalstvo večinoma, ali pa tudi izključno hrvaško, napravilo italijanske šole ali paralelke.“

Pravo na Kranjskem v srednjem veku. Najstarejša knjiga o tem je „Landrecht“ iz leta 1338. V slovenskem jeziku je pa ohranjen rokopis iz leta 1582. o „Bergrecht“, hranjen v muzeji Ljubljanskem. Prevod tega oddelka je bil napravil And. Recl, župnik na Raki. O zgodovinskem razvoju uprave in sodstva na Kranjskem je čital 28. aprila t. l. vladni svetnik Ant. Globočnik v muzejski bralni sobi v Ljubljani.

Zakoni v slovenskem jeziku. Pod naslovom „Kdo ima skrbeti, da dobi slovensko ljudstvo iztise vseh še veljavnih zakonov tudi v slovenskem jeziku“, je priobčil v „Slov. Nar.“ (1. in 2. maja t. l.) „P“... članek, iz katerega izvaja: 1. Da kolikor moči splošno in vsestransko razglaševanje zakonov itd. ni samo sredstvo, naznaniti iste tistim, kojim jih je treba; marveč tudi nova „zveza zjedinenja vseh dežel in narodov države“; 2. da pripada dolžnost tega razglaševanja v prvi vrsti državnim uradom; 3. da državna uprava to stori ne samo potom posebnih iztisov (mittels besonderer Abdrücke); 4. da se to zgodi ne samo neutegoma, ampak tudi kolikor moč cenó; in 5. da je tako razglaševanje nezavisno od tega, ali se bodo stroški zopetne izdaje zakonov takoj izplačali, ali ne.

Do gospodov državnih poslancev, kot zastopnikov ljudskih želj, stavi pa se hkratu prošnja, pobrigati se pri merodajnih faktorjih za to, da se bode brez ovir in, kolikor moč, po ceni dobivali iztisi vseh potrebnih, torej tudi starejših, oziroma že pošlih zakonov tudi v slovenskem jeziku.

Važna odloka naučnega ministerstva. Iz Šmarji pri Jelšah poročajo „Slov. Nar.“ od 30. aprila t. l. gledé osnovnih šol jako važno novico. Dne 18. apr. 1887 pod št. 1395 je bil došel ondotnemu krajnemu šolskemu svetu ta nalog: „... dass an der vierklassigen Volksschule mit einer Parallele in St. Marein bei Erlachstein mit dem Unterrichte in der zweiten Landessprache in der zweiten Hälfte des zweiten Schuljahres begonnen werde;

dass demselben anfänglich zwei, vom 3. Schuljahre an bis zum 6. je drei Studen, mit dem 6. Schuljahre aber vier Stunden gewidmet, und dass in der obersten Klasse überdies auch Rechnen und Geographie deutsch behandelt werden.“

Tu je bil do tega ukaza učni jezik skoz in skoz slovenski, nemščina pa se je učila od drugzega šolskega leta. Po tem ukazu pa bi se bila šola in narod nemčila. Zato so napravili utok ali rekurz na naučno ministerstvo. Ker odgovora ni bilo, so uložili protest naravnost na ministerstvo. To in čakanje in pa posredovanje nekaterih poslancev pri ministerstvu je dorodilo sad. Dne 15. apr. t. l. pod št. 157 je okrajni šolski svet Šmarski naznanil krajnemu šolskemu svetu nauč. ministerstva 15. jan. t. l. št. 7 izdano odloko. Ta se glasi po izvirniku: „Das hohe k. k. Unterrichtsministerium hat ... den angefochtenen Erlass (namreč dež. šolsk. sveta štajarskega, gori napisanega) in nachstehender Weise abzuändern befunden: Der Unterricht in der deutschen Sprache als Lehrgegenstand hat an der genannten Volksschule mit dem dritten Schuljahre zu beginnen, und ist in diesem, sowie im 4. und 5. Schuljahre in je drei Stunden, vom 6. Schuljahre anfangen in je vier Stunden wöchentlich zu ertheilen. In den für die deutsche Sprache in der obersten Schulklasse bestimmten Lehrstunden ist neben dem eigentlichen Sprachenunterrichte eine Wiederholung des Lehrstoffes aus der Geographie und aus dem Rechnen mittelst der deutschen Sprache zum Zwecke der gründlichen Erlernung der mannigfaltigsten Anwendung dieser Sprache vorzunehmen. Im Uebrigen wird an der Volksschule in St. Marein durchwegs die slovenische Sprache als Unterrichtssprache anzuwenden sein. Zugleich wird es dem gesetzlichen Vertreter jedes diese Schule besuchenden Kindes (Eltern, Vormünder) freigestellt zu erklären, dass die betreffenden Kinder oder Mündel an dem Unterrichte in der deutschen Sprache nicht theilnehmen werden. Eine solche mündliche oder schriftliche Erklärung kann aber nur zu Beginn eines jeden Schuljahres bei der Schulleitung abgegeben werden.“

Poročevalec na to pripominja, da deželni šolski svet štajarski s svojimi protizakonitimi in ponemčujočimi ukazi lovi slovenske šole, kljub temu, da je na dotičnih šolah učni jezik slovenski, in da nemščina niti kot predmet ni obligatna ali obvezni predmet. Žalostno pa je, pravi dalje, da si moramo za vsak slučaj posebe iskati pravico svojo pri viši ali najviši instanci! Kdaj doživimo, da bodo naše šole že „lege lata“, vsled revidovanega šol. zakona skoz in skoz naše, slovenske? To je „unum necessarium“, ako hočemo v resnici napredovati kot narod. Liechtensteinovci nas mislijo izdati na milost in nemilost — deželnim šol. svetom! Bog nas varuj, tako sklepa, takih „prijateljev“, sovražnikov se bomo že sami branili!

b) Ostali slovanski svet.

Vladika Strossmayer in slovansko Cirilo-Metodijsko bogoslužje. Ko je bil letos imenovan vladika Strossmayer častnim članom „Slavjanskega blagotvornega občestva v Peterburgu“, je odposlal društvu veliko zahvalno hrvaški sestavljeno pismo, katero so iz „Izvestij“ istega društva prevedli razni avstrijski listi, n. pr. „Krom. Nov.“ Iz prekrasne izjave Strossmayerjevih nazorov podamo ob tej priliki tudi mi jeden odlomek v izvirniku. Ta se glasi: „Veli na dalje slavno blagotvorno

društvo, da me počastnim svojim članom imenuje sbog muževne zaštite, kojom branim prava episkopata i slavjanskoga Cyrillo-Methodijskoga bogoslužjenja, odstranjenoga u zapadnoj crkvi Slavjanstva. Hvala liepa na tomu častnomu priznanju. Ja sam osobiti štovatelj Svetih naših Apostola Cyrilla i Methoda i one svete i slavne baštine. koja se je pravim božjim čudom u nekih naših strana do dan danas i u liturgiji zapadnoj uzdržala. Ja sam nekim načinom po sriemskoj biskupiji nasljednikom Sv. Methoda u onoj panonskoj metropoliji, koja mu je kano zalog samostalnosti i neodvisnosti proti svakojakim protivnikom dana. U mojoj je stolnoj crkvi jedan oltar Svetima Cyrillu i Methodu posvećen; pak mogu reć, svaki put, kad ja pri temu oltaru k svetoj trpezi pristupim, onda mi dvoje na um pada; prvo: ona sveta i neumrla žrtva, izvor vječiti svakoga života i svjetla, svake ljubavi, sloge i jedinstva, koja se i u jednoj i u drugoj našoj crkvi pravim, živim i istinitim načinom vječitomu otcu prikazuje, da nas sve u jedno tielo spoji; a drugo što mi na um pada, jest: cielo djelovanje naših Svetih Apostola, napose pako ono preimućstvo našega jezika, kog oni u jednu i drugu liturgiju uveli, sa svetom namjerom, da nam, Slavjanom, i jedne i druge crkve, to isto novom svezom medjusobne ljubavi, sloge i jedinstva bude. Obred nam je i u jednoj i u drugoj crkvi divan, pravi i živi izražaj onih svetih i neumrlih istina, u koje vjerujemo. Ja nevidim, zašć se nebi on, po nauku i primieru naših Svetih Apostola, jednim te istim jezikom u jednoj i u drugoj crkvi obavljao. Naši Sveti Apostoli Bogom su nadahnjeni, a svetom rimskim stolicom ohrabreni bili, kad su u bogoslužje i jedne i druge crkve slavjanski jezik uveli, da sav narod slavjanski u vjeri i ljubavi i u svetomu jedinstvu okriepe i ustanove. Ovo je, na što ja i dan danas u ime sveto vjere, ljubavi i jedinstvu smierom, a nije ni malo čudo, da u tomu obzru na nerazbor, osvadu, sumničenje i protivšćtinu nalazim, kad su i naši Sveti Apostoli Cyrill i Method sbog istoga toga sto i sto muka, osvada, progonstva podnieti morali. Ja medju tim, ugledav se u divni primjer naših Svetih Apostola, samemu sebi, svetomu znanju svomu do groba svoga vjeran ostajem. Častno blagotvorno društvo, nadam se, oprostiti će mi ovake besjede. Sveta vjera nam je od alfe do omega, od prve do poslednje rjeći ljubav sveta, ljubav čista i djelotvorna; a slavno društvo tu upravo najsvetiju i najsveću dužnost svete vjere, uzornim načinom vrši, ko što to ime i narav njegova dokazuje.“

Kakó sodi vladika Strossmayer o srbsko-hrvašćem jeziku. V zahvalnem pismu do navedenega blagotvornoga društva pravi vladika Strossmayer tudi to-le: „Šćo se pako okolnosti tiće: osobito mi je drago, da me je častno blagotvorno društvo odlikovalo povodom slavne uspomene našega neumrloga pjesnika Gundulića. Naš hrvašćko-srpski jezik, je liep, čist, obilat, jezik je, mogu reći, svet i posue religiozan; takvoga pako divnoga, kako i u istinu jest, imamo jedino zahvalati dobromu, čistomu, umnomu i mukotrpnomu prostomu narodu našem, i on je u njega sve blago i bogastvo ošćroga svoga uma i plemenitoga srđca svoga obilno izasuo; on ga je sirota u gluho i tamno naše doba, čvrstim svojim znaćajem, i čistom i veselom ćudi svojom u divnih pjesma svojih, u svojih krasnih prića, u svojih umnih poslovica uzdržao, saćuvao, gojio, razvijao, i nami da ga, kano svetu bašćtinu njegovu ćuvamo i u istom

duhu njegujemo, povjerio. Naši neumrla Dubrovćani Gundulić, Gjorgjić, Palmotić itd., znali su i umieli su taj krasni znaćaj našega jezika divnim upravo načinom uzdržati, saćuvati, razvijati i do vrhunca izvrsćnosti priveni. Ja bi iz sve duše i iz svega srđca želio, da se naši mladi književnici za tiem divnim primierom povedu, a na to jih eto, hvala Boga, primjer i priznanje slavnoga dobrotvornoga društva nuka“ . . .

Dr. Trino Radonićić, kanonik, je imenovan vladiko v Boki v Dalmaciji. „Srpski List“ piše o tem: „Drago nam je, što je ovaj izbor pao na čestita svešćenika, rodoljuba i iskrenog prijatelja bratske sloge.“

G. Karol Sicha, umirovljen dekan in župnik nadšćkofije Olomuške, je umrl 16. aprila t. l. v Eggenburgu pri Gradcu v 74. letu starosti. Spisal je delce „Namen und Schwinden der Slaven.“ Glej obšćirni posnetek v „Slovanu“ št. 3. i d. l. 1886. Blag pokojniku med nami spomin!

Bartel baron Zmajić je umrl 28. aprila t. l. na Reki. Zmajić je bil oslavljen z raznimi redovi zarad zaslug kot neutruden delavec na polji obćega ćlovekoljuba. On pa je tudi trđno stal kot rodoljub hrvašćkega naroda za dobe najvećih skušnjav, ko so se drugi pokazali kot Jude — izdajice. Imel je velik vpliv, ki ga pa ni nikdar porabil proti narodu, ampak vedno na korist njegovo. „Naša Sloga“ pravi v tem oziru. „Nefalimo, ako uztvrdimo, da je baron Zmajić bio ćovjek obljubljen (priljubljen) kao možda nitko njegove dobe u Hrvatskoj. I na cesarskom dvoru bio je dobro poznat. A to se je posvjedoćilo i prigodom njegove smrti, jer je na sprevoz došća i Nj. c. kr. Visost nadvojvoda Josip, ko se je dostajao i u stan pokojnika zaći i obiteljji izreći svoje osobito sožaljenje . . . vjećni pokoj nezabovavnomu baronu Zmajiću, narodnomu vitezu po ćasti i srcu!“

T. D. Florinskij, izredni prof. Kijevskega vseućilišća, mladi ruski ućenjak, je v dosego doktorja slovanske filologije branil 22. aprila t. l. na Peterburšćkem vseućilišći svojo razpravo pod naslovom: Spomeniki zakonodavnega delovanja carja Stepana Dušana. Za stopinjo magistra je Florinskij l. 1885 izdal lepo delo: Južni Slovani in Bizancija v drugi ćetvrti XIV. stoletja. Florinskij je že većkrat popotoval po jugoslovanskih deželah.

Lovranska obćina v Istri dobi svojega lećnika ali zdravnika. Pokojni general Schmelzer je namreć obćini v ta namen zapustil 45.000 gld. 1200 gld. bo dobival zdravnik, da bo lećil siromake obćinske, z ostalimi obrestmi pa se boćo podpirali ubožnišći obćinarji.

Slavjansko blagotvoriteljno obćestvo je izvolilo 26. aprila t. l. jednoglasno predsednikom grofa Ignatieva. „СВѢТЪ“ pravi, da pomenja to izraz obćega mnenja na Ruskem. (Glej „Sl. N.“, „Kr. Nov.“, ć. gg. praž. Ćecha).

Hrvatje istrski pa beseda božja. „Naša Sloga“ od 3. maja t. l. piše: „Iz Pule“ (Pulja) primismo sliedeću tužaljku: Mjesec je danah, g. uredniće, prošćo, da ne ćujemo rićić božje u našem jeziku. Strasti i zadjevice naših narodnih protivnikah uspjele su u toliko, da nam se već ne daje niti u crkvi slušati nebeske istine u jeziku, kojega razumijemo. Eto, neka se slobodno diće i vesele naši protivnici, ali neka znadu, da će jednom stupiti pred strašni sud božji, na kojemu će davati razlog svoga nećoviećnoga postupanja. Naši sugradjani Talijani svake svetkovine imadu propoviedi, a sad kroz cieli mjesec maj trošćiti će se stotine za talijanskog propo-

viednika. Drugim se nujda mastan komad, a nami se uzkrājuje i suhe mrvice. Molimo dakle onu gospodu, koja se iztiću i hvale kao prijatelji Hrvatah i Slovenacah, da se pobrinu i za naše duše. . . . Preko pet hiljada (tisuć) Hrvatah i Slovenacah imade nas v Puli, a po tom imademo dakle pravo, da nam se odredi svećenik, koji bi nas u našem jeziku duševno krieplio. Diglo nam se bez uzroka jednoga. — Bo mu platilo, tko je to zakrivio — dajte nam barem drugoga. . . .“

Deželne komisije za obrtni pouk stopijo z dnevem septembra t. l. v totranski polovici v življenje. Načelniki deželne vlade dobé po nekaj veččakov, ki jim bodo svetovali pri važnejših vprašanih obrtnega pouka. Za Kranjsko in Koroško bodo v dotični komisiji po 3, za Primorje in Štajersko po 4 zvedenci. Iz tega ukaza ni razvidno, ali in koliko bodo osvetovale komisije tudi narodno enakopravnost za dotične šole, in še najmanj, ali bi take nasvete tudi poštevali. Zopet dokaz, kakó malo se je nadejati izvršbe XIX. členu osnovnih zakonov o pouku, dokler se ne ustvarijo narodni namesto deželnih zastopov.

Zadruga na Hrvaškem. Madjari bi radi zatrlji zadnje sledove starodavne zadruge tudi na Hrvaškem. Z zakoni so zadrugo že porušili; a posledice deljenja zemljišč se kažejo, kakor drugod na zapadu. Zdaj pa se je sklicala posebna enkéta, ki bi se posvetovala, kakó bi se ravnalo z osnovo zadruge za naprej. V enkéti pa so veččaki od kraja potegnili se za zadrugo. Več prilično.

Najvišemu sodišču je zaukazalo pravosodno ministertvo, sklicujoč se na § 27. njegovih pravil, da naj zanaprej češke in poljske vloge rešuje v češčini, oziroma poljščini. Ravnopravnost zahteva jednak ukaz tudi za druge narodnosti. Kolikor je slišati, pride tak ukaz, kedar bo dovolj osebja pri drugih narodnostih zato.

Dr. Jan. Špott, pisatelj češki, je umrl 8. aprila t. l. Bil je docent na češkem vseučilišču v Pragi, bivši predsednik Spolka čeških zdravnikov itd. Pisal je o češkem zdravništvu in je veliko storil za češko terminologijo o zdravništvu. Rojen je bil l. 1813. in rodoljub iz dobe narodnega gibanja l. 1848.

„Česko-slovenský spolek v Praze“, to društvo, kateremu je vlada potrdila pravila, je šteló takoj 60 udov. V odboru so med drugimi: František Ekert, katehet; Jan Lego, pisatelj; Velebin Urbánek, knjigar; Frant. Zeman, šolski ravnatelj; Vilém Pitrdle, tovarnik. . . . Društvo hoče gojiti češko-slovensko vzajemnost. Ustanovilo se je v spomin lanskega potovanja na Slovensko.

Narodnosti na Ogorskem. Dunajski „Vaterland“ zlasti poslednji čas ponatiskuje izjave ogerskih Nemcev na Erdeljskem in Rumunecv, ki se pritožujejo, da narodnostni zakon od l. 1868. Madjari uničujejo popolnoma nasproti nemadjarskim narodnostim. „Národní Noviny“ pa z dne 5. aprila t. l. dokazujejo n. pr. v članku „Lož a pravda“ s posebnimi primeri, da madjarski nižji uradniki in celó ministri prelamljajo isti zakon na škodo nemadjarskim narodnostim. Ta list pristavlja: „Schoenererjeva slova o „verlogene Judenpresse“ pristaje sosebeno na madjarsko časopisje, kedar mu je dajati spričevalo pravice o vprašanih, tikajočih se narodnosti ali rodoljubnih pojedincev nemadjarskega jezika.“ . . .

„Povdarjamo, da narodnostni zakon — četudi se zdi to barokno, ali je dejanski takó — ni za Nemadjare, ampak osobito za Madjare. Nemadjari nimajo od njega nič, a Madjari pa imajo sklicevati se

na nekaj, kedar je treba svetu dokazovati ravnopravnost v Magjarországu. Zakaj bi tedaj zrušili tak zakon, kedar more ostati lepo tiskan na papirji, a ko se morejo pojedine njegove določbe predruščiti z ministerskimi naredbami. Takó glej, je s to „ravnopravnostjo“, katero so dali in nam merijo Madjari iz „svojeje vlastnoj dobrej vôle“.

Nemški liberalni totranski listi se hudujejo nad Madjari, da ne dovolé ogerskim Nemcem zapisavanja v nemškem jeziku n. pr. v zemljiščne knjige, ali da se zatoženci ne morejo zagovarjati v maternem jeziku pred porotnimi sodnijami. Te očitbe se kaj lepo podajajo n. pr. v Graški „Tagespost“, ki je razsajala l. 1887., ko se je slovenski drž. poslanec pritoževal o enakem vedenji Nemcev na Koroškem nasproti slovenskim zatožencem, in se lepo podajajo vsem liberalnim nemškim totranskim listom, ki so razsajali, kakor da bi skupni nemški narod bil v nevarnosti zaradi tega, da je justično ministertvo dovolilo tudi slovensko vpisavanje v zemljiščne knjige po slovenskih deželah!

Vendar pa bi se bilo nadejati, da bodo „Grazer Tagespost“ in drugi liberalni listi pravičnije postopali tudi nasproti Slovincem, potem ko vidijo, kakó delajo Madjari z Nemci. Dosledno in pravično bi bilo takó.

Srbija šteje po uradnem štetju od l. 1886. skupno 1.952.321 duš na 48.586 km². Prebivalstvo je srbsko in pravoslavno. Vendar pa je vmes 105.103 Romanov, 30.000 Ciganov, Bolgarov in Albancev, okoli 15.000 muhamedanov, 5000 rimskih katolikov, 500 protestantov in 4000 Židov. Belgrad šteje po štetju od 1884. l. 35.726 duš, mesto Niš pa 16.178 duš.

Črna gora obseza 9400 km² zemlje in 236.000 duš. Črnogorci so Srbi, in samo peščica je Arnavtov. Srbi so pravoslavni, katolikov je samo 4000 duš, in jednako je muhamedanov.

Bolgarija in vzhodna Rumelija. Bolgarsko šteje 63.972 km² zemlje in 2.007.919 duš. Vzhodna Rumelija pa 35.901 km² zemlje in 975.030 duš; skupno imati obe deželi 99.873 km² zemlje in 2.982.949 duš. Šteli so na Bolgarskem 13. januarja 1881 in v Vzh. Rumeliji 13. jan. 1885. V obeh deželah je Bolgarov 2.027.241, Turkov in Tatarov 740.158, Grkov 64.579, Vlahov 49.064, Ciganov 64.790 in drugih narodnostij 37.117 duš. Plovdiv (Filipopol) šteje 33.442 duš. Ruščuk 26.163 duš. Varna 24.555, Šumla 23.093, Sredec ali Sofija (glavno mesto) 20.501 dušo.

Število Čehov na Dunaji. Na Dunaji izhajajoči češki list „Slovan“ ima v 5. št. t. l. članek: „Mnoho-li je vlastně Čehů ve Vídni a okolí?“ v katerem dokazuje, kako je to, da so leta 1880. naštelí samo 25.186 Čehov na Dunaji. Potrudili so se stvar preiskavati, in „Slovan“ je objavil v isti številki na dveh tablicah štetje od l. 1880. Iz teh tablic je razvidno, da je bilo res 25.186 Čehov, ali ti spadajo med absolutne, češki govoreče, v tem ko je bilo Čehov v resnici na Dunaji samem 148.170, v okolici Dunajski pa 91.840, torej skupno 240.000. In zdaj jih je kakor „Slovan“ sodi, gotovo že tristotisoč.

Dunajsko mesto ima 10 okrajev, in vidi se, da je bilo Čehov že l. 1880. v vsakem okraju po 9-, 10- celó do 27.533 duš. (Poslednje število je v Leopoldovem).

Takó so slepili liberalni in židovski listi občinstvo in razsajali zastran jedne osnovne, in še te zasebne, šole češke na Dunaji! „Slovan“ dostavlja gledé na to. „Menimo (predpokladamo), da štetje v čeških deželah ni trpelo jednako izrednega pritiska „ustavakov“.

Srbska akademija znanosti in umetnosti imenovala je svojimi pravimi člani: dr. Fr. vit. Miklošiča in prof. dr. Jagića na Dunaji, arhimandrita Hilarija Ruvarca v Grgeteku, slikarja Jovanovića v Monakovem in prof. Bogišića v Odesi.

Dr. Baltazar Bogišić, prof. na Odeškem vseučilišči in hrvaški akademik, imenovan je tudi membre de l'Institut de France, ki je imeniten zavod.

Slovani v nemškem cesarstvu. Nemčija ima zdaj 46,855.804 duše. Nemcev je okoli 3,240.000 duš. Med temi je 2,500.000 Poljakov, ki bivajo na Poznanjskem, Šlezkem, zapadnem in vzhodnem Pruskem, in nekoliko tisočev Kašubov na Poznanjskem. Potem je 150.000 Litavcev v vzhodno-pruski pokrajini. Lužiških Srbov („Wenden“ jih imenujejo Nemci) pa štejejo Nemci samo 120.000. Poleg tega je okoli 50.000 Čehov v šlezki pokrajini.

Ruska velika obrtnost. Politika in taktika nemškega kancelarja zahteva, da nemške tudi oficijozne novine črno slikajo stanje državnega in narodnega gospodarstva ruskega. Zdaj se je oficijoz „Köln. Ztg.“ zagнал zopet na Ruse, o katerih trdi, da so ubogi itd. Tednik „Русское Ито“ št. 16. pa mu dobro odgovarja, navajajoč, da se pač Nemci izseljujejo, in da prihajajo ravno oni radi na Rusko, ter da so se ravno oni hudovali, ko je Rusija lanskega leta poostrila zakone glede na državljanske pravice tujcev na Ruskem. Torej ne more biti takó slabo na Ruskem, kjer tujci bogaté.

Kar se pa dostoje obrtnosti, kaže ruski list na velik napredek s tem, da je bilo l. 1855. v obče v Rusiji tovarov in zavodov samo 9.200, s proizvodstvom 155.900.000 rubljev. Leta 1885. pa je bilo samo v evropejski Rusiji število fabrik in zavodov, po uradnih poročilih ministerstva notranjih del, do 83182 z vrednostjo proizvodstva 1.306.862.483 rub. V devetih letih se je fabrično-zavodska proizvodnost dežele povečala devetkrat. Leta 1855. je bilo v Rusiji železnih prog vsega 976 vrst; zdaj pa obseza mreža železnih prog 24.000 vrst. „Najboljše merilo za oceno proizvodnosti dežele kaže se proizvodstvo mineralnega topljiva (kurjave). Leta 1855. je bilo dobljeno v Rusiji premoga 9½ milijonov pudov; zdaj dosega proizvodstvo premoga 300 milijonov pudov. Konečno, l. 1855. niso imeli Rusi pojma o nafti (nafti); zdaj pa pošiljajo oni za mejo vsako leto okoli 15 milijonov pudov.“

Ruska opera v Berlinu. Dne 1. maja je začela v gledališču „Viktoria“ v Berlinu pod vodstvom Ljubimova iz Moskve ruska narodna opera. Družba je sestavljena iz 20 solistov carske ruske dvorne opere v Moskvi in Petrogradu; ves zbor šteje 50 oseb. Prva je na vrsti slavna Glinkova opera „Žiznj za carja.“ Ruska opera bo v Berlinu samo 4 tedne, ker hoče Ljubimov s svojo družbo iti dalje po Nemškem, Franciji, Angliji in v Ameriko.

O slovanski zemlji na Bavarskem. Oni nemški preiskovalci, katerim je še vedno več mari do resnice, nego do napačno razumljenega domoljubja, čim dalje bolj pripoznavajo, da so Slovani zasedali daleč tje na zahod velike pokrajine in dežele, po katerih se razprostira zdaj nemško prebivalstvo. Ti redki nemški učenjaki trdijo, da ravno s tem razkrivajo in povečujejo nemško narodnost, ko kažejo, da poslednja izpodmika tla Slovanstvu, in da se zatorej ni bati Nemcem, da bi Slovani nje tujčili ali celo potiskali iz sedanjih nemških dežel.

V Monakovski „Allg. Ztg.“ podajajo nemški starnarji skupna poročila o slovanskih sledovih na zapadnem Nemškem. 28. aprila t. l. je Ljudevit Zapf zopet poročal „o slovanski zemlji na Bavarskem“ ter pokazal, kakó so Nemci napredovali v tem raziskovanju od leta 1842., ko je Holle bolj bojazljivo dokazoval o takih sledovih. Že Holle sam je naštel 326 slovanskih krajin imen samo na gornjem Frankovskem (Oberfranken). Zdaj pa pravi Zapf: Vendar pa ta imenik (namreč Holle-jev imenik krajin imen) nikakor ni popoln. Mi vidimo, da je bilo gornje Frankovsko za najranjše dobe srednjega veka in do 11. stoletja malone popolnoma v slovanskih rokah, listine govore o slavici tudi v Würzburgskem, in ob strani, zunaj današnjih bavarskih mej razsteza se tuji (sc. slovanski) živelj iz Manjške doline (Main-Thal) do južnih predgorij Turinške šume.“

Nemci izkupujejo v mejah navedenih zapadno-nemških dežel mogile, krste, orodja, orožja, posode, lepoticja in zasledujejo v vsem tem še celó staroslovansko šego, da še Slovanstvo pečo ovijajo okoli glave, kakor ženske nobenega drugega naroda. Nemci pri teh izkopaninah ločijo strogo, kar je slovanskega, od tega, kar bi bilo rimsko ali keltsko ali pa germansko. Tu torej ni prevare, ker Nemci v obče ne priznavajo radi resnic, kolikor se dostajajo slovanskega davnega naseljenja po sedanji Nemčiji, in jedino dejstva jih silijo nato, dejstva, katera bi pa drugi narodi ocenili po resnici, ko bi jih ne hoteli Nemci.

Po takem pa je očitno, da Slovani niso n. pr. za Karola Velikega začeli še le na Češkem itd., ampak so bivali tedaj tudi na Bavarskem in tje do Rena. Raziskovanje bodo pa, kakor trdé Nemci sami, meje nekdanje slovanske zemlje še dalje raztegnili.

Od skrajnosti do skrajnosti. „Червоная Русь“ od 14. t. m. piše „крайности сходятся. Madjarska zavist proti Rusiji prehaja v ljubezen do ruske gramatike. Nikdo v vsej Avstriji se ne uči takó userdno po русски (tak userdno po russki), kakor Madjari.“ Mi smo že spominjali, da je izšla v Pešti nedavno iz tiska ruska slovnica, ki jo je spisal profesor slovanskih narečij na peštškem vseučilišču Oskar Asbot. Iz madjarskih novin izvedamo, da v stolici Ogerske je šla v dežel druga ruska slovnica, katero je spisal neki Vrecko. Občinstvo je pričakovalo tiska te izdaje s tako nepotrpežljivostjo, da jo je moral razpošiljati izdajatelj na oddeljenih polah, katere so se naglo razprodajale.

V Moskví živi zdaj 18.000 Poljakov, in verjetno je, da živé dobro, ako jeden iz njih, g. Alfred Vykovskij, namerja izdajati v tem mestu poljski list.

Miklucho-Maklaj K. N., slavni avstralski popotnik, znan v svetu tudi kot kralj Papuasov, je umrl v Peterburgu v 42. letu starosti.

V. M. Garšin, ruski pisatelj, je umrl 5. aprila t. l. v Peterburgu, še 1-33 let star. L. 1877. je vstopil prostovoljno v vojsko. Vtisi o tem so v njegovih delih: „Četyre dnja“ in „Vospominanija njadovago Ivanova.“ Jako so ga cenili.

„Червоная Русь“ omenja, kakó da „Obzorov“ našteva druge slovanske romarje, samo gališko-ruskim ne. To pa da je bilo videti že naprej, da ruskih romarjev ne bodo poštevali kot zastopnike galiških Rusov, ako odidejo pod pokroviteljstvom Poljakov. No, kar se dostaje Slovencev, je v tem pogledu za nje bilo gotovo bolje, pod pokroviteljstvom Hrvatov in vladike Stross-

mayerja, od koder ne prihaja nasprotje, ampak ljubezen do slovenskega naroda.

Pomniti nam je, da vladika Strossmayer je gotovo z velikim premislekom naglašal papeževo nezavisnost. Saj se vidi, kakó razni narodi, razne vlade hočejo vplivati v proticerkvenem interesu na glavarja katoliške cerkve.

Gospod Krunoslav Jurjevič Heruc v Peterburgu, Nevskij Prospekt št. 88, kv. 86. izbral si je težko, no lepo zadačo, kot knjigotržec posredovati med Rusijo in južnimi Slavjani. Težka je njega zadača že zato, ker se v vsem, kar diši po Rusiji, vidi dandanes politična agitacija, rovanje takozvanih panslavistov, veleizdaja. Iz knjigotržcev med Slavjani stopili so v zvezo naslednji knjigarji: Edvard Valečka v Pragi; Georg Szeliński na Dunaji; Fr. Zupan (H. Fiedler) v Zagrebu; Lav. Hartmann (Kugli & Deutsch) v Zagrebu; Ig. pl. Kleinmayer & F. Bamberg v Ljubljani; braća Jovanovići v Pančevu; Velimir Valozić v Beogradu; Dušan Valozić v Niši in Ivan Kasurov v Sofiji. Zanimivo je to, da ljubljanski Slovenci se bojé stopiti v zvezo s Petrogradom; objavljenja, ki jih je poslal g. Heruc v nekatere časnike, vrgli so naravnost v koš. Dà, junaštvo je lepa čednost! Upamo, da Ign. pl. Kleinmayerju in F. Bambergu se za tako drzost nič hudega ne zgodi, z druge strani pa preziranje g. Heruca tudi bržkone nikomur ne prinese križa na prsi. Sramotno je za Slovence, da Nemec izdaje Stritarjeve spise; pohvalno pa je za Nemca, da slovanski literaturi in slavjanski kulturi podaja roko. Kleinmayer & Bamberg je pač — novi Samarjan narodu našemu?!

Ruska književnost l. 1887. Razum Finlandske je bilo izdano l. 1887. na Ruskem skupno 7.366, od teh 5.442 v ruskem jeziku. Puškinovih raznih del je bilo izdanih 163 v 1,4+1.375 iztisih. Dela grofa Tolstega so bila izdana v 677.600 iztisih, dela Lermontova v 15.000, Gogola 40.000, Turgenjeva 16.000, Krylova 50.000, Grigoroviča in Gribojedova po 10.000 iztisih. Grofa Tolstega drama „Vlasti tmy“, ki je izšla v 93.600 iztisih, je bila vsa razprodana; spisi Tolstega za narod so izšli v 397.000 iztisih. Vseh iztisov je bilo 24.403.242. Tiskaren je bilo 1500. Takó poroča Pavlenkov historički Věstnik.

Slovaki v Ameriki. Národné Noviny od 14. t. m. pišejo: „Naši Slováci v Ameriki drzé se jako dobro: oni imajo dobro ime kot delavci in se naobrazujejo. Že tretje leto izhajajo tam v Pittsburgu „Amerikánsko-Slovenské Noviny.“ Zdaj pa dozvedamo zopet iz verjetnega vira, da od 1. maja t. l. bo izhajal v Streatoru (država Illinois) nov slovenski (slovaški) časopis, tednik, pod imenom „Nová Vlast.“ Želimo temu podjetju mnogo vspeha! Mi smo preverjeni, da tudi on prispè k blaginji našega slovaškega naroda, kateri pred bedo uteka daleč za morje, da bi si olehčal težave življenja. Zares čudovito je to! amerikansko povetrijé: Slováci, kateri tu doma, v stari domovini, niso slišali o slovenskem časopisu, zakladajo si v novi začasni domovini že drugi slovenski časopis! Bog daj, da bi iz teh daljnjih krajev došlo sem na naše mile slovenske kraje zdravega, zarajajočega kvasu! Daj Bog!“

Nemški patriarhat. Kolikor smo brali mi, je priobčila najprej „Червоная Русь“ telegrafski, potem so objavile „Kroměřížské Noviny“ in za njimi „Parlamentär“ 11. marca obširnišo vest o „nemškem patriarhatu“. Vest je bila došla z drugimi poročili iz parlamentarnih kro-

gov. Po teh poročilih bi se bil Dunajski nuncij Galimberti sporazumel z Berolinom in rimskim stolom z namenom, da bi se ustanovil samostojen nemški patriarhat. Temu patriarhatu da bi bila podrejena Strassburška metropolija in vse one dežele, ki so kedaj spadale k nemškemu bundu, torej tudi Čehi in Slovenci. Od tod da skušajo zatreti hrepenenje po slovanski liturgiji. V tem patriarhatu je, da bi se ob enem za katoliške Nemce uvedla narodna služba božja v nemškem jeziku, to pa zato, da bi se na podstavi narodnega obreda združili nemški protestantje s katoliško cerkvijo.

Na vse to je bil Dunajski „Vaterland“ pooblaščen ugovarjati, in po njem je posnel preklic poleg drugih listov tudi „Fremdenblatt“. V tem preklicu se trdi, da nuncij Galimberti ni razpošiljal znanih naročil avstrijskim škofom zastran slovanske službe božje na svojo roko ali na priporočilo kake vlade, ampak na zaukaz rimskega stola. Vsak otrok da vé, da ima gledé na spremembe v liturgiji oblast jedino rimski stol. Kar pa se dostaje nemškega patriarhata, da je to vest slišal nuncij Galimberti sam prvič iz poročil „Parlamentär“-jevih. Toliko poročajo listi.

KNJIŽEVNOST.

Josipa Jurčiča zbrani spisi. Došel nam je VII. zvezek. Uredil Fr. Levec. Založila in natisnila „Narodna Tiskarna“ v Ljubljani 1888, 8, str. 242. Vsebina: 1. Lepa Vida. Roman („Zvon“, 1877). 2. Ivan Erazem Tattenbah. Izviren historičen roman iz sedemnajstega veka slovanske zgodovine. („Slov. Narod“, 1873). — Cena vezanemu zvezku po 1 gld., nevezanemu do 60 kr. „Lj. Zvon“ poroča o drugih 6 zvezkih, da jih je še nerazprodanih od I. zvezka 555 eks., od II. 779, od III. 1016, od IV. 1137, od V. 1235 in od VI. še 1574. Skupno torej 6316. List priporoča, ker pri Slovencih ni še urejene trgovine za leposlovne proizvode, da bi slovanski razumniki nabirali naročnike za Jurčičeve spise ter pošiljali naročnino „Narodni Tiskarni“. Takó bi se razširjala dela prvega pripovedovalca našega Jurčiča med narodom, katerega je on toli ljubil, za kateri je žrtvoval in nemurno delal vse svoje življenje.

Stritarjevi zbrani spisi. 41., 42. in 43. snopič. Vsebina: Preširnove poezije. Pogovori od 1. do 16.

„Slovenske pesmi.“ Dr. Benjamin Ipavec je izdal III. zvezek: „Slovenske pesmi“ za mešani zbor, katere so tiskane v dobri opravi, jako razločno, brez tiskovnih napak in v prav prikladni zunanji obliki.

Pač pa tudi zaslužijo te pesmi dostojno opravo; kajti prištevati jih je najboljši glasbi, ki jo imajo Slovenci. Med temi pesmimi ni jedne spodnje in navadnega kopita, ampak povsod se kaže duh in jedro, ter je jedino želeli, da bi bile obširniše po obsegu.

Najlepša skladba tega zvezka se mi zdi št. 4: „Nazaj v planinski raj.“ V njej se razodeva velika ljubeznjivost napeva, umetnosti in milobe v izvršbi, in tudi ponavljanje ne postaje jednolično, ker tudi v ponavljanji je od začetka do konca vedno kaj novega.

Jako globokočutno je treba peti 5. št.: „Hrepenenje po pomladi.“ Komad je nenavadno izrazit, in zahteva, da ga pojejo z najfinejšim okusom. Pri tej pesmi bi sosebenno želeli, da bi se bila razširila, ker nas malo ne boleestno prehvapi, da je takó kratka.

V št. 3: „Potoku“ je zlasti srednji stavek neizmerno dražesten vsled gibčnosti glasov; sicer je pa vsa pesem lepo iznajdena.

Št. 1: „Vstala je narava“ potrebuje dobrega pevo-
vodje, ki zna s pravim okusom naraščanje povečati od
tihga *pp* do leščečega konca; v tem je namreč utemeljen
mikavni vtis, ki ga pesem napravi pri dobri izvršbi. Na-
raščanje simbolizuje vstajanje narave. Melodija sama pa
se ne odlikuje s posebno lepoto.

V št. 2: „Slovenka“ se lastna prednost skladateljeva
spreobrača jedenkrat ravno v nasprotje. lastnost namreč,
da skladatelj izdeluje svoje temate najbolj iz jednega mo-
tiva. Tu se ponavljajo stavki tako enakovrstno, in rit-
miško razvrščenje je izvršeno takó brez vsake spremembe,
da se kaže pesem — katera se ne odlikuje tudi po ni-
kaki posebni melodiški lepoti — prejednolična, sosebeno z
ozirom na to, da zahteva tekst štirikratno ponavljanje.

Sicer pa celotni vtis te pesmi ni neprijeten v zmislu,
da obseja značaj, kakor ga kažejo bolj šaljive, najvne
narodne pesmi slovenske. S tem pa je pesem posrečeni
izraz podloženega teksta.

Tudi v tem zvezku se razodeva na dr. B. Ipavcu
lastnost, katere ne zasledujemo drugače pogostoma: nje-
gova glasba je vedno zanimiva. Sicer lepota in slad-
kost napevov mu je manj svojstvena, nego pa jednodnost
in duh. On razvija takó rekoč svoje temate iz jednega
glavnega stavka, namesto da bi razpletal nadalje tekoče
napeve. Nadarjen je takó, da bi moral priti pri večih
zasnovah svojih skladb do umetnostne glasbe, kakor se
je razvila v fugah in sonatah.

V tej obsežnosti pa, kakor sklada svoje pesmi, spo-
minja on na Roberta Schumanna, kateri je v svojih
skladbah — posebno za klavir — vstvarjal jednake or-
ganske tvorbe in najmanjši obliki.

Jako zanimivo bi bilo, ko bi se del dr. Ipavca na
skladbo večega dela; v takem slučaju bi jaz pričakovala
obilo duhovitih zasukavanj pri vsej jednodnosti celote.

Pesmi 3. zvezka pa toplo priporočamo ne samo
pevcem, ampak tudi slovenskim skladateljem.

Lucila Podgornikova.

„Narodno blago“, katero je nabral po Bosni, Her-
cegovini in sosednih krajih in z latinico lani izdal Meh-
med beg Kapetanović-Ljubušak, izdá tiskarna
Špindler in Lešper v Sarajevu meseca junija t. l. v lepši
in polniši, popravljeni obliki v Cirilici. Knjiga
bo stala 1 gld.

Dubiecki Maryan. Historya literatury polskiej na
tle dziejów naroda skreślona. Warszawa 1888. M. Orgel-
brand. 8-ka.

Predavanja Lenartovicza so izšla pod naslovom „Sul
Carattere della Poesia Polono-Slava“. Firenze, tiskarna
G. Barbéra, 1887. str. IV. — 196.

„Primeri odlukov, vpisov in potrdil o vpisih v z e m-
lje knjižnih rečeh.“ Ta naslov ima knjižica, 32 strani
obsežna, katera je izšla iz c. kr. državne tiskarne na
Dunaji 1888. Cena 40 kr.

„Parlamentär“. Mnogo je slovanskih listov, ki malone
v vsaki številki opozarjajo na Dunajski tednik „Parla-
mentär“ ter ga toplo priporočajo Slovanom kot časnik,

ki sporočuje in presojuje o vseh Slovanih. V resnici ob-
javlja ne samo korenite članke, poučne dopise, ampak
tudi najvažnejše razprave o kulturnih vprašanjih, ki so
za sedanjost najvažnejša in prevažnega pomena za kul-
turno razvijanje slovanskega plemena. Mi list z dobro
vestjo priporočamo tudi vsem slovenskim rodoljubom, ki
se hočejo pospeti nekoliko više o današnjih pravih tež-
njah Slovanov. „Parlamentär“ stoji po pošti za četrto leta
2 gld. 75 kr., ter se pošilja naročnina po nakaznici na
upravnistvo: VII., Lerchenfelderstrasse 25.

Srbija. Србија, опис земље, народа и државе. Od V.
Kapuča. V Belgradu. Z jedno etnografsko karto, s sli-
kami itd. itd.

Ruskaja istorija v žižnjeopisanijah jejó glavnejših
dejeteljev. T. I. izd. 3. J. Kostomarov. S.-Peterburg
1888. Cena 3 r. 50 kop.

Russkije pisatelji poslje Gogolja. Čtenija, reči i
statji Č. Š. Aksakov, Miljnikov i Ostrovskij. Miller O.
S. Peterburg 1888. C. 1 rub. 50 kop.

„Zametki i Dopolnjenja“ k statjam G. Pypina, na-
pečatanyh v Vestnike Jevropy za 1885 i 1886 gody.
(Opomnje in dopolnjenja k razpravam G. Pypina, tis-
kanim v „Vestniku Evrope“ za l. 1885, in 1886.) je izdal
Jakob Golovacký, prof. v Vilni, bivši profesor v Levovu.
Golovacký je veren zagovornik Malorusov, in so njemu
iz lastne skušnje natanko znane razmere avstrijskih ga-
liških Rusov. Zato je ta knjiga jako dober pomoček vsem,
ki se hočejo temeljito poučiti o razmerah galiških Rusov
in njih književnosti.

L' Austriche slave et roumaine, slovanski tednik v
francoskem jeziku, izhaja v Parizu. Letnina 10 gld. (ured-
ništvo in upravništvo boulevard Saint-Michel 63).

Spisi Stjepana Mitrova Ljubuše. (Списи Стјепана
Митрова Љубуше). Ljubuša, ki je umrl pred malo leti, je
imeniten srbski pisatelj, odličan kot pripovedovalec. Zdaj
se ponatiskujejo njegovi spisi. Izšel je ravno I. zvezek,

„Slavjanskaja vzajimnost“ („Славянская Взаимность“).
Pod tem naslovom začne izhajati, kakor javljajo poljske
novine, nov (2.) ruski dnevnik v Varšavi. Urednik bo
Platon Andrejevič Kulakovskij, ki je doslej urednik „Var-
šavskemu Dnevniku.“

Исторія Черне Горе (Istorija Černe Gore) Napisal
D. Milaković. I. 169. snopič Narodne biblioteke bratov
Jovanovićev. Cena 16 kr.

„Bače“ (Bače), ilustriran list za deco. Izhaja v
Nišu, po 1krat na mesec. Lastnik in urednik: Pet. M.
Niketić. Cena celoletna 1.50 gld.

Учебная книга русской истории (Učna knjiga ruske
zgodovine) 9. izdanje. Delo Sergeja Solovjeva. 1 rub.
25 kop.

„Россия и Европа“, veliko delo, katero je spisal J.
Ja. Daniljevskij. in katero je izšlo zdaj s podobo pisa-
teljevo v St. Peterburgu v izdanji J. Strachova. Cena
3 rublje.

Востокъ. Россія и Славянство. Spisal K. N. Seontjev.
2 zvezka. Cena 2 rub.

Српско православно цѣнѣње (Srbsko pravoslavno
petje), po Koralovem starem načinu v note za jeden glas.
2. zvezek. 1 gld.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld.
50 kr. in za četrto leta 75 kr. Za ljubljanske naročnike in za dijake stane celoletno 2 gld. 80 kr. pololetno 1 gld. 40 kr. in četrt-
letno 70 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina in reklamacije naj se pošiljajo upravništvu „Narodne Tiskarne“
dopisi uredništvu tudi v „Narodno Tiskarno“ v Ljubljani. Izdajatelj biva v Gorici, ulica Parcar 18.

Tisk „Narodne Tiskarne“. — Izdajatelj in lastnik: Fran Podgornik. — Urednik: Janko Pajk.